

EŠREF KOVAČEVIĆ

HUDUDNAMA BOSANSKOG VILAJETA PREMA AUSTRIJI
POSILIJE KARLOVAČKOG MIRA

(Kritičko izdanje teksta)

Jedan od najvažnijih zaključaka mirovnog ugovora u Sremskim Karlovcima iz godine 1699. jeste, svakako, onaj o granicama. Poslije ovoga mira gotovo čitava sjeverozapadna granica Osmanskog carstva prolazi upravo kroz naše krajeve. Srem, Slavonija, Banija, Lika i druge oblasti naše današnje domovine prelaze iz turske pod austrijsku, odnosno, mletačku vlast.

Iako je Osmansko carstvo faktički bilo prisiljeno da prihvati princip »uti possidetis« koji mu nikako nije odgovarao, iako su okretni predstavnici Visoke Porte — Rami Mehmed paša¹ i Aleksandar Mavrokordato² — morali, manje-više, da prihvate gotovo

¹ Svoju karijeru Rami Mehmed paša započeo je uz poznatog pjesnika na osmanskome dvoru, Nabi-efendi, od kojega je naučio mnogo o pjesništvu i lijepoj književnosti. Ubrzo je postao »divan-efendisi«, i zbog svoje izuzetne darovitosti, zapazena ličnost na dvoru. Godine 1695. postaje reisul-kuttab, a kasnije mu je povjerena kancelarija za prevođenje. Kada je sazrela ideja o mirovnim pregovorima sa članicama Svete lige, Rami, na izričit zahtjev tadašnjeg velikog vezira Amdža-zade Husejin-paše Čuprilića, sa glavnim tumačem Porte Aleksandrom Mavrokordatom, predstavlja Osmansku carevinu. Krajem 1702. godine postaje veliki vezir. Nakon tri mjeseca smijenjen je sa ove dužnosti i postavljen za namje-

snika najprije Kipra, a zatim Egipata, odakle je, osamnaest mjeseci kasnije, smijenjen i prognan na Rodos. Tamo je i preminuo 1708. godine (opširnije o njemu vid. Š. Sami, *Qāmūs al avlām*, üçüncü cilt, Istanbul, Mihran Matbaası 1308/1890, s.v. Rami Mehmed paša; IsmailHakki Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınlarından, 1951, III cilt, 1. kısım, p.p. 584, 603, 604, 606; IV cilt, 1. kısım, na više mjesta).

² Aleksandar Mavrokordato (1636—1709) pojavljuje se u političkom životu Osmanske carevine u vrijeme velikog vezira Fazil Ahmed-paše Čuprilića, kada postaje glavni tumač Porte. Sa ovog položaja smijenjen je poslije turskog poraza pod Bečom 1683. g. Međutim, u vrijeme

sve zahtjeve pobjedilaca, iako je petim članom mirovnog ugovora zaključeno na koji način treba da budu povučene nove granice između Osmanskog carstva i njegovih susjeda, a komisijama za razgraničavanje naređeno da izlaze u susret jedna drugoj — samo razgraničavanje otešlo se u nedogled.³ Ne može se reći da su se pažljivo odabrane komisije za povlačenje granica⁴ nekorektno odnosile jedna prema drugoj, ali se nisu baš uvijek ni pridržavale ovih preporuka. Za vrijeme rada na razgraničavanju bilo je džentl-menskih ustupaka s obje strana, lakših i težih objašnjavanja, raspravljanja, pozivanja u pomoć i na svjedočenje uglednih ljudi s obje strane granične linije, ali i problema koji su svojom težinom doveli do prekida rada na razgraničavanju i bivali upućivani u prijestonice, jer nijedna od komisija za povlačenje granične linije nije bila spremna da odustane od svog stanovišta.

*
**

Pitanje granica bosanskog pašaluka, povučenih u skladu sa odredbama Karlovačkog mira, predstavlja, bez sumnje, važnu i interesantnu materiju. Pa ipak, u našoj istoriografiji, do danas još nije objavljeno nijedno kritičko izdanje teksta ovoga ugovora sa prijevodom na naš jezik. Izuzetak, i to jedini izuzetak, predstavlja rad dra Stjepana Srkulja. U Vjesniku kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arhiva u Zagrebu, on je, 1907. godine,

sultana Sulejmana II (1687—1691) vraćen je na ovu dužnost, jer 1688. godine, ponovo kao glavni tumač Porte, zajedno sa starim turskim diplomatom Zulfikar efendijom, odlazi u Beč da ispita mogućnosti i uslove prekida neprijateljstava. Za vrijeme mirovnih pregovora u Sremskim Karlovcima, Mavrokordato je, uz Rami Mehmed-efendiju, jedini predstavnik Osmanske carevine, opet i samo u svojstvu službenog tumača (za usluge i zasluge na ovim pregovorima austrijski car Leopold I odlikovao ga je visokim odlikovanjem i podario mu grofovsku čast, a da o tome Turci nisu ništa znali). Njih dvojica su vodili mirovne pregovore i sa ruskom delegacijom, 1700. godine u Istanbulu (up. I. H. Uzunčaršili, op. cit. III cilt, 1. i 2. Böltüm, na raznim mjestima).

³ Mirovni pregovori u Sremskim Karlovcima počeli su nominalno 2. a stvarno 13. novembra 1698. godine. Ugovor između Osmanskog car-

stva i saveznika potpisan je 26. januara 1699. godine, izuzimajući Mletačku Republiku, koja ga je potpisala 7. februara iste godine. Komisije za povlačenje granica sastale su se na tromeđi kod Knina 15. VIII 1699. godine (up. R. Lopašić, *Spomenici hrvatske krajine*, str. 159), a povlačenje granične linije, izuzimajući sporno područje oko Novoga, koje je riješeno tek 1703. g., završeno je sa Austrijom 4. marta 1701 (up. i Rifaat A. Abou-el-Haj, *The Formal Closure of the Ottoman Frontier in Europe: 1699—1703*, *Journal of the American Oriental Society*, 89. 3 /1969/, p. p. 467—475).

⁴ Muvekit je u svojoj Istoriji Bosne donio i dokumenat iz kojega vidimo ko su bili glavni članovi komisija za povlačenje granica (up. Salih Hadžihuseinović, *Tarih-i di-yar-i Bosna*, knjiga I, str. 475). O sastavu austrijske komisije za povlačenje granica vid. R. Lopašić, nav. dj., str. 144, 164—165.

objavio *Uređenje međa po karlovačkom i požarevačkom miru* što, u stvari, predstavlja izdanje talijanskog prijevoda sa turskog jezika teksta dokumenta o razgraničenju sa Austrijom, koje započinje od ušća Tise, a završava na Debelom brdu sjeverozapadno od Knina.⁵ Ovaj rad Srkulj započinje ovako: »U arhivu 13. zbora čuva se oveći spis 'Actenconvolut sammt Plan von Leopoldstaat betreffend die Berichtigung der Grenze zwischen dem K. k. Hof und der ottomanischen Pforte unter Vorsitz des Generalmajor Graf Marsigli als bavollmächtigten k. k. Commissär', a sadržaje prijepise (originali su u Beču) komisija koje su utvrđivale s Turcima međe 1699., 1718. i 1791. Cijeli se opis odnosi zapravo na god. 1792., kad se nakon mira u Švištovu imala odrediti nova granica prema Bosni. Carski povjerenik za novo uređenje granica bijaše general Schlaun, pa mu za poznavanje pograničnih prilika dadoše u prijepisima spise, koji su se ticali prijašnjih uređenja, a među ostalima i spis 'General Gränz Instrument in türkischer Sprache nebst einer Übersetzung in die Welsche Sprach, von welchen letzteren eine Abschrift beiliegt'. Original je razumije se povraćen u Beč, a ovdje je ostala kopija prijepisa, kao što i kopije prijevoda na njemačkom i latinskom jeziku. Sve tri kopije sadržaju ustanove granica za god. 1699. i 1700. Mi priopćujemo talijanski prijevod jer je potpun tj. sadržaje sve oznake za granice od Slankamena do Tromeđa, dok latinski i njemački prijevod imaju oznake istom od Une. Ovi su spisi među ostalim i znameniti radi nomenklature, pa su radi boljeg razumijevanja i kontrole imena iz ovih spisa dodana u opasci (imena mjesta iz njemačkog prijevoda s opaskom 'nj.', a iz latinskog s opaskom 'lat.'). Naslov talijanskom prijevodu glasi 'Traduzione dello stramento generale delli confini del Sirmio, Bosna, e Temiswar'. Osim toga nabraja poseban spis: 'Gränitz Zeichen Beschreibung zwischen kayserlichen Majestädt und Ottomanischen Pforte' pogranične znakove od Glinice do Tromeđa.«

Kao što se vidi iz ovoga teksta, a i iz samog rada, Srkulj je donio razgraničenje sa Austrijom od ušća Tise do tromeđe kod Knina. Međutim, tekst dokumenta o razgraničenju (hududnama) koji ovdje objavljujemo, obuhvata granicu bosanskog pašaluka prema Austriji od ušća Bosuta u Savu do tromeđe na Debelom brdu kod Knina, jer prekosavski dio turskog teritorija, onaj trogao Srema između Save i Dunava, zatvoren pravom linijom povučenom od Slankamena do ušća Bosuta u Savu, administrativno nije pripadao bosanskom pašaluku. Dakle, stvarna granica Bosanskog pašaluka prema Austriji započinje od ušća Bosuta a završava na Debelom brdu, sjeverozapadno od Knina.⁵

⁵ Sva četiri rukopisa hududname, sa kojima raspolažemo, započinju povlačenje granice bosanskog

pašaluka prema Austriji od ušća Bosuta u Savu.

*
**

Ovo izdanje turskog teksta ugovora o granicama bosanskog pašaluka prema Austriji po odredbama Karlovačkog mira, nije kritičko izdanje samo s obzirom na materiju ugovora nego i s obzirom na jezik. Hududname, koje smo imali na raspolaganju pisali su, odnosno prepisivali ljudi različitog obrazovnog nivoa, pripadnici, bez sumnje, raznih naroda. Često vanredno umješno pisanje naših riječi arapskim alfabetom, prilagođenim turskom jeziku, ukazuje na prisutnost ljudi našeg porijekla, ne samo kao svjedoka ili »starih i iskusnih ljudi koji dobro poznaju probleme pograničnog područja«, nego kao samih pisara, odnosno neke vrste nadzornih organa pri samom nastajanju hududname. Upoređujući rukopise ove hududname na turskom jeziku sa izdanjem talijanskog teksta Stjepana Srkulja, dolazimo do uvjerenja da je pisanje slovenskih riječi korektnije u turskim rukopisima. Imajući u vidu prirodu arapskog pisma i turskog jezika, ono je, u većini slučajeva, izvršeno upravo na najbolji mogući način.

Kako nije postojala mogućnost da proputujem baš čitavo područje kojim je prolazila ova granična linija, i na taj način izvršim ubikaciju možda svih toponima koji se pojavljuju u ovoj hududnami, koristio sam se raznim imenicima mjesta, specijalnim topografskim sekcijama Vojnogeografskog instituta Austro-Ugarske monarhije (1 : 75.000), sekcijama Vojnogeografskog instituta Kraljevine Jugoslavije (1 : 100.000) i sekcijama Geografskog instituta JA (1 : 200.000), kao i obavještenjima i ispitivanjem na samom terenu. Međutim, i pored najbolje volje, ostao je jedan mali broj neubiciranih toponima. Ali, tu se uvijek radi ili o strogo lokalnim nazivima — parcelama, njivama i ledinama, nazvanim često po imenu tadašnjeg vlasnika — ili o toponimima koji su kasnije promijenili naziv, ili pak o takvim čiji je naziv vremenom zaboravljen.

U ovoj hududnami često ćemo se susretati sa starim i izvornim izgovorom naziva nekog lokaliteta koji je danas znatno izmijenjen, i sa čitavim nizom naziva, koji su zbog prirode svoga nastanka morali da nestanu. Nepročitanih imena gotovo i nema, zahvaljujući, kako je već istaknuto, veoma korektnom pisanju riječi našeg porijekla.

*
**

Obrađujući pitanje granica bosanskog pašaluka prema Austriji u skladu sa odredbama mirovnog ugovora zaključenog u Sremskim Karlovcima 1699. godine, imao sam na raspolaganju prepis hududname, sačinjen 1112 (18. VI 1700—8. VI 1701) godine, u vrijeme bosanskog namjesnika Halil-paše, koji se nalazi u Narodnoj biblioteci u Sarajevu. Kasnije, pošto sam ustanovio da je u ovom prepisu ispušten čitav jedan sektor granice, tražio sam za potpunim tekstom i, postepeno, pribavio fotokopije još tri rukopisa ove

hududname. Ovdje ćemo iznijeti osnovne podatke o pojedinim primjercima redoslijedom kojim su pribavljeni.

1. Hududnama koja se sada čuva u Narodnoj biblioteci u Sarajevu, označena u ovom radu kraticom NB, nosi naslov: »Hududname-i Bosna der sene 1112 mah-i safer-i el-hayri« (dokument o granicama Bosne u godini 1112, mjeseca safera). Ispod datuma nalazi se nejasan mali, okrugli muhur.⁶ To je prilično očuvan manuskript od 48 stranica, napisan vrlo lijepim, ispisanim nestalikom. Rukopis je napisan vrlo pažljivo, precrtavanja i ispravaka ima relativno malo, a jedina ozbiljna zamjerka jeste ispuštanje čitavog sektora granične linije, povučene od izvora rijeke Rabinje do rijeke Korane.⁷ Pored dokumenata o granicama bosanskog pašaluka prema Austriji poslije Karlovačkog mira, u njemu se nalazi »Risala o Kritu«, nekoliko prepisa dokumenata koji se odnose na skele i putove kojima će se ubuduće, po dogovoru između Istanbula i Beča, odvijati saobraćaj između dviju strana, uputstva Porte o postupku sa podanicima i sl. i jedna religiozna pjesma od 106 stihova, koja zaprema prve četiri stranice rukopisa. Nepoznati autor u posljednjem stihu naziva je risalom i kaže da je završena prije kraja 1007 (4. VIII 1598—24. VII 1599) godine. Na unutrašnjoj strani korica nalijepljen je papir sa tekstom koji je, najvjerovatnije, napis sa nadgrobnog spomenika Gradašćevića Mahmud-bega.⁸

2. Primjerak hadudname čiji prepis ovdje izdajemo sada se čuva u Arhivu Muzeja Topkapi u Istanbulu.* Nalazi se u jednom povezu čija signatura, u prijevodu, glasi: »Defter br. 1014 — 14. zulkade 1112. godine.« Ispod ovoga stoji tekst čiji prijevod glasi: »Protokoli i dokumenti o granicama, koji se odnose na granice bosanskog vilajeta sa Slavonijom i Hrvatskom na području Bosne i Temišvara, kao i bosanskog vilajeta sa Mletačkom Republikom prema odredbama Karlovačkog mira.« Na sredini stranice u čijem

⁶ Ovaj naslov ispisan je na vrhu četvrte stranice. Rukopis je kasnije uvezan u meki povež i na njegove korice nalijepljen je papir sa tekstom čiji prijevod glasi: »Dokument o granicama koje su utvrđene sa Austrijom u godini 1112 (18. VI 1700—8. VI 1701) za vrijeme pravednog upravljanja namjesnika bosanskog ejaleta njegove ekselencije sretnog i milosrdnog Halil-paše. To je bilo za Sabita Alaudina, kadije Sarajeva, treće godine poslije invazije na Sarajevo« (misli se na poznatu provalu Eugena Savojskog 1697. g.).

* Prepis teksta je od Ešrefa Kovačevića.

⁷ Pošto ovaj rukopis još nije obrađen nisam u mogućnosti da saopštim njegovu signaturu, ali napominjem da posjedujem i film i fotokopije ovog primjerka.

⁸ Doslovan prijevod ovog teksta glasi: »On, Allah je vječan. Za dušu preminulog, neka su mu oprošteni grijesi, Gradašćevića Mahmud alajbeg-efendiye, sina Derviš beg-efendiye, jednoga od koljenovića Posavine, Fatiha! Preminuo je u srijedu, 28. safera 1267. godine« (3. I 1851).

⁹ Prikupljajući građu za »Istoriju naroda Bosne i Hercegovine u XVIII vijeku« ovaj materijal snimili su i pribavili prof. dr Avdo Sućeska i mr. Ahmed Aličić. Film

se gornjem desnom uglu nalaze citirani podaci, napisano je, u krupnom planu, »7015«, sigurno novi, kasnije upisani broj signature. Sadrži granice bosanskog pašaluka i prema Austriji i prema Mletačkoj Republici. Napisan je veoma lijepim, vanredno čistim, kaligrafskim neshom. Dio koji se odnosi na granice prema Austriji zaprema nepunih šesnaest stranica. Svaka stranica ima dvadeset i pet redaka.

3. Tekst hududname, označen u ovom radu kraticom TMA, nalazi se, također, u Arhivu Muzeja Topkapi u Istanbulu, u istom povezu kao i prethodni i pod istim brojem »7015«. I on je napisan čistim i čitkim neshom i, bez sumnje, istom rukom kao i prethodni, ali nešto razvučenije i manje pažljivo. Zaprema nepunih sedamnaest stranica, a svaka stranica ima prosječno dvadeset i pet redaka. Oba ova primjerka ovjerio je isti kadija, na kraju su muhuri istih ličnosti.⁹

4. Rukopis označen u ovom radu kraticom »Š« predstavlja dio fotografirane građe, koju mi je svojevremeno ustupio pokojni dr Hazim Šabanović. To je film koji pored granica bosanskog pašaluka prema Austriji sadrži također i dokumenta o dogovoru o skelama i putovima, uputstva kako da se postupa sa podanicima, i tekstove mirovnih ugovora sa Austrijom, Mletačkom Republikom, Poljskom i Rusijom. Naslov ove hududname, u prijevodu, glasi: »Hududnama bosanskog vilajeta u vrijeme namjesnika bosanskog ejaleta Halil-paše. To je bilo 1110. godine.«¹⁰ Za razliku od ostalih, ovaj rukopis nije ovjeren uobičajenom klauzulom i kadijskim pečatom.¹¹

**

Upoređujući tekst koji ovdje izdajemo sa ostala tri rukopisa Hududname, unesene su sve, čak i ortografske razlike. Izuzetak je napravljen jedino kod riječi humka, koju je svaki pisar pisao čas حومقه, a čas خومقه, zatim turski glagolski sufiks -ip u kojemu se javlja nekada ب a nekada پ i sl. Posebno ukazivanje i na

i fotokopije su vlasništvo Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine.

¹⁰ Oko ovog naslova, ispisanog u vidu istostraničnog trokuta čija je osnovica prema gore, istom rukom napisano s desne strane stoji: »U vrijeme sultana Mustafe hana II, sina sultana Mehmed-hana IV. Rođen 1074 (5. VIII 1663—25. VII 1664) godine; stupio na prijesto 1106 (22.

VII 1694—12. VIII 1695) godine; abdicirao i preminuo 1115 (17. V 1703—6. V 1704) godine; vladao osam godina; živio četrdeset godina, devet mjeseci i sedam dana«, a s lijeve strane: »Spomenuti paša je pokopan u Banjoj Luci i ima turbe.«

¹¹ Ovaj film sadrži ukupno 34 snimka. Vlasništvo je porodice pokojnog dra H. Šabanovića.

ovakve razlike bilo bi bespredmetno, a i onako veliki broj napomena bio bi čak udvostručen.

*

**

U ovom radu upotrijebljene su sljedeće kratice:

- GIJA — za topografske sekcije Geografskog instituta JA, iz 1949. i 1950. godine, 1 : 200.000,
- H — Hidžra,
- MI — K. u. k. Militärgeographisches Institut za austrijske topografske sekcije, rađene 1880—1915, 1 : 75.000,
- NB — kratica za rukopis Hududname koji se nalazi u Narodnoj biblioteci u Sarajevu,
- Š — kratica za rukopis Šabanovića dr Hazima,
- TMA — kratica za rukopis koji se nalazi u Arhivu muzeja Topkapı (Topkapu Müzesi Arşivi) u Istanbulu,
- VIKJ — za topografske sekcije Vojnogeografskog instituta Kraljevine Jugoslavije, 1 : 100.000.

ما هو المحرر في هذه الوثيقة واقع على وجه الحقيقة
نقمة العبد الداعي علاء الدين ثابت القاضي بمدينة سرای بوسنه

عفی عنه

ثابت¹

حدود ولایت بوسنه²

بلطف الله تعالى چونکه سرم طرفک حدودی بوسوت صوینک مجرای قدیمه سیاه
نهر صاوه به قارشدوغی³ محله تام اولوب اندن بوسنه طرفک⁴ ابتدای حدودی
عهدنامه همایون موجبخه بوسوت صوینک صاوه به قارشدیغی⁵ مجلدن بوسنه
طرفدن اونہ⁶ صوی⁷ صاوه به قارشدوغی⁸ محله دک طرفینک حدودی نهر صاوه
اولمغله⁹ غیر¹⁰ وضع علامه¹¹ محتاج اولمیوب انجق ابتداء حدوددن یوقارو¹² اونہ صوینہ
واربخه قارشودن یزورنیق وبوسنه سنجاقلری طپراقلریله صول طرفدن صاوه نث
بریتقه سی دولت علیه نث ضبطنده اولوب وبوسوت صویندن ینہ یوقارو اونہ
صوی صاوه به قارشدوغی¹³ محلك قارشوسنه¹⁴ واربخه سرم و پورثه غه¹⁵
وزاچسنه سنجاقلری طپراقلریله صاغ طرفدن صاوه نث بریتقه سی چاسار
ضبطنده اولوق اوزره حدود قید و اعتبار اولمشدر وبوما بینده بوسوت
صویندن یوقارو اونہ¹⁶ صوینہ واربخه نهر صاوه¹⁷ و ایچنده¹⁸ واقع اولان اطه لر
حین صلحه مشترک قید اولمغله¹⁹ کرک سفینه لرتک مرور و عبوری و کرک
طرفینک رعایالری علی السویه انتفاع ایلتک شرائط صلحن اولمغله²⁰ اطه لرتک²¹
تعریف و بیانی بودرکه بوسوت صویندن یوقارو دورت²² ساعت یرده صول

طرفه قریب ابتدا راجه اطه سی و اندن اون ایکی ساعت ینه صول طرفه قریب
 ژوپان اطه سی و اندن التی ساعت یرده صاغ طرفه قریب راستویچه اطه سی
 و اندن اون ساعت یرده بروت قارشوسنده ینه صول طرفه قریب شانچلر²³
 وصولتات اوپه لری هدم و هماتی رفع و تحلیبه اولنات بروت
 اطه سیدرکه منازعه کثیره دن صکره دولت علیه دن بچه اعلام
 اولندقه طویلری و سائر مهمانی رفع اولنوب و شانچلری وصولتات
 اوپه لری هدم ایتدریلوب صلحه رعایه سائر اطه لر کبی حالی
 و مشترک اوله دیو چارسادن²⁴ حدود وکیلنه امر کلیمکه موجب²⁵
 محلنده عمل اتمکه قرار ویروب و مشترک اولمشدر و اندن²⁶
 یسانوفچه یه کلنجه غیری اطه ظاهر اولیامغله²⁷ فیما بعد ظهور ایدر ایسه
 ینه مشترکدر نهر صاوه ایله بوسنه حدودی نهر اونه یه کلنجه بومنیوال
 اوزره تمیز اولنمشدر

بیان نهر اونه²⁸

نهر اونه صاوه ایله مجتمع اولدوغی²⁹ مذکور یسانوفچه یه کلنوب
 جهله اعیان ایله عقد مجلس و مشاهده اولندقه پلنقه نک طولانیسه
 صاغ طرفدن صاوه یالیسنده واقع اولوب وصول طرفی و کپروسی
 تارلا و اراضی سنه³⁰ متصل اولوب نهر اونه صاوه یه قارشدوغی³¹ محل

قارشوسنده الارغه یرده اولمغله³² چاسار ضبطنده اولان نهر اونه نك
 اوته قيسنك³³ ارتفاعی سبيله³⁴ صولر طغيانی مانع اولميو ب نهر اونه
 مجرای قديمه سيله صاوه يه منصب اولدوغی نهايتنده اولو اورمانلو
 طاغلو و بر عظيم قرو اغاچ واقع اولمغيله تميز اولنمشدر و برو³⁵ قيسندن³⁶
 صاوه يه منصب اولدوغی محل لچقده واقع اولوب صاوه و اونه طغيانده
 اولمغله³⁷ يسانو فچه پلنقه سی قريبه دك و اندن دو بيچه يه دوغری³⁸
 يسانو فچه طيراقلرنده بعض كولر واقع اولمغيله پلنقه او كنده نزاع اولنان یر
 نهر اونه نك اصل مجرای قديمه سی ايچنده اولمغيله چاسار ضبطنده
 اولان اطه لردن عد اولميو ب يسانو فچه اراضی سندن³⁹ اعتبار اولنوب
 ولکن كندولری اطه اولمق اوزره اعتبار و قید ایدوب اولدوغی دولت عليه دن⁴⁰
 بچ طرفه اعلام اولندقده طرفین⁴¹ سفینه لرینك⁴² مرور و عبوری ایله⁴³ يسانو فچه
 قولى و اهالیسی استراحتی ایچون ذکر اولنان اطه صلح ره رعایه دولت عليه ایچون
 یرلشدر ديو چاسار طرفدن حدود و کیلنه امر اولنوب قصرید اتمکله فصل
 نزاع اولنوب⁴⁴ ضبط⁴⁵ اولنمشدر و يسانو فچه دن اوچ ساعت مسافه ده اولان
 دو بيچه قلعه سنه کلنجه اراضیلری اونه نك برو قيسيله⁴⁶ بر برينه متصل اولوب
 ايکسی مابینده⁴⁷ برغیری قلعه و بنا یوقدر و دو بيچه دن اوچ بچق ساعت مسافه ده
 اولان قوستاینجه يه کلنجه بوسنه طرفده بردر کمان و حالی اسلوبین قلعه سی
 و اندن خرابه اولان درنو فچه قلعه سی⁴⁹ و قوستاینجه يه قریب تخلیه و دولت عليه يه
 تسلیم اولنان صوق قلعه سی اولوب و اندن غیری بنا⁵⁰ اولميو ب انجق اراضیلری بری

برینه متصل اولمشدر و فوستایچه دن بش ساعت مسافه ده اولان نوی قلعه سنه
 کلنجه اوننه نك بروقیسیله⁵¹ دولت علیه ده قلان قوستایچه ونوی اراضیر⁵² کذلك
 بر برینه متصل اولمشدر

بیان نوی نزاعی حوالی واندن قطع حدوده بد اولنان بوژین قلعه سی اراضینک حدودی بیان اولنور

نوی ده نهر اونه کیلوب قارشوسنده اولان اراضی قدیمه سے تحدید اولنق
 مراد اولند قدہ نوی جدید نامنده استخکام بولان قلعه یه تابع اراضی دردیوچسار
 وکیلی قظومارسیله دولت علیه ضبطیچون تحدید اراضی اولیوب استانه لره اعلام
 وجوابلری کلنجه تأخیر اولنق لازم کلدکده موقوف قلان اراضی مذکوره دن غیری
 سرحدلرک اراضیلری⁵⁴ تفریق و تمیز اولمنغه بالاتفاق قراردادده اولمنغیله نوی
 اراضی سی⁵⁵ نهایت بولدوغی قلاپه له بایرینه کلندکده صاع طرفندن چاسار قلعه سی اولان
 غوزدانسی وصول طرفندن دولت علیه قلعه سی اولان بوژین اراضی⁵⁶ مشاع و
 مصصل اولمنغه⁵⁸ عهدنامه هایون موجبجه تفریق اراضی و تمیز سنور ایچون
 طرفینک جمله اعیان و عسکر یله⁵⁹ معرفت شرعه محل مزبورده^{*} بوژین قلعه سنک⁶⁰
 ابتدا⁶¹ برحومه سی حجر⁶² و نصب اولندی واندن ایللو⁶³ یول اوزرنده برحومه
 واندن رادویک دیمکیله⁶⁴ معروف بایره کیدرکن کورنه یامینجه یرلرندن یولک

صاغ طرفنه برخومقه واندن قالاچخه⁶⁵ یعنی دربنده قریب نوز اناچلخی قرینده یولک صول
طرفنه برخومقه واندن ینه رادویک طپراغنده واقع دابرینه دره سنات
نصخی اولتی اوزره اسکی یول اوزرنده برخومقه واندن مذکور رادویک
بایرینک دپه سی صولنده برخومقه واندن ینه رادویک بایرنده واقع یولک
صاغنده⁶⁶ برخومقه وضع اولندیکه صولنده دابرینه صوتی⁶⁷ واقع اوٹشدر
وینه رادویک بایری باشنده یولک صول طرفنه برخومقه واندن یامنیق
دیمکله معروف بایرک باشنده برخومقه وینه ذکر اولنان یامنیقک صولنده
ارکواج⁶⁸ دیمکیله⁶⁹ معروف کول قرینده برخومقه واندن دورچه دیمکله معروف
بایرک باشنده چوه لوبنه صولری بیننده ایکی یول اراسنده عینی یول اوزرنده برخومقه
و یلوه غوره دیمکیله⁷⁰ معروف محله یولک صاغ طرفنه برخومقه واندن بوژین
قلعه سی مقابلنده متله نام محله یولک صول طرفنه برخومقه واندن بوژین
وغوزدانستی یوللری بولشد و غی محله یولک صاغنده بوقوه قالاچخه دیمکیله⁷¹
معروف یرده برخومقه واندن نقولنه قالاچخه بایری باشنده ایکی یولک مابیننده برخومقه
و اندن نقولنه قوسه دیمکیله⁷² معروف یولک صاغ طرفنه برخومقه واندن نقولنه
قوسه دره سنه قریب برخومقه واندن دره کچیلوب یول ایله حدود اولتی اوزره رداستیچه
دره سنده یولک صاغ طرفنه برخومقه و رداستیچه دره سندن چیتوب غرابوچه
بیکاری قرینده یولک صول طرفنه برخومقه واندن رادچقه⁷³ راوینچه نام محله یولک
صاغنده برخومقه واندن استاره⁷⁴ استراژیه نیچه نام محله یولک صول طرفنه برخومقه
و اندن غنوجیه⁷⁵ و استراژیه نیچه حدود لرینده⁷⁶ یولک صول طرفنه برخومقه واندن

مذکور غنوجه⁷⁷ بایرنده یولک صاغ طرفنده برخومقه واندن رادونیکه غلاویچه نام
 بایرده که صاغنده یاسنوپوتوق⁷⁸ وصولنده بابیکه پوتوق تعبیر اولنور محله برخومقه
 واندن ینه مذکور ایکی پوتوق⁷⁹ بیننده واقع مزبور رادونیکه غلاویچه ینه برخومقه
 وینه بابیکه⁸⁰ غلاویچه نام بایرک صولنده برخومقه واندن ویرخ پلانته دره سی قرینده
 ویرستوبوتوق⁸¹ یولک⁸² صولنده برخومقه واندن رجه بوچه⁸³ نام دیکر ویسقه تعبیر
 اولنان محله بر شجر بالانک اطرافنده بر عظیم خومقه وضع و اوکنده اغاچلر قطح
 اولنوب غرابوچه⁸⁴ بایرنه کلندکده مذکور رجه بوچه⁸⁵ ده⁸⁶ وضع اولنان حومقائک تام
 مقابلنده علامت حدود اولوق اوزره انده دخی وافر اشجار قطح و اطرافی⁸⁷ تطهیر
 اولندقدن صکره بر عظیم القدمیشه اغاجی اطرافنده⁸⁸ بر یوک خومقه وضع اولندیکه
 طاغراشوری قارشو⁸⁹ قارشو⁹⁰ کورینور واندن قدیمی حدود اولوب طرفینک
 اراضیسین تفریق و تمیز ایدجک اوستقوروش اغاجنه طخرو⁹¹ حدود اعتبار و قید
 اولنوب ذکر اولنان اوستقوروش اغاجنک اطرافنده⁹² بر عظیم خومقه وضع اولنوب
 واندن طاغراشوری برستوصوی⁹³ ایله بوینه دره سی حدود اولوق اوزره مقابلنده
 اورمان کنارنده برخومقه وضع اولنوب واندن بوینیق قلعه سی تعبیر اولنان قدیمی خرابیه⁹⁴
 وارنجه برینه قریب یولک صاغنده وصولنده التي خومقه وضع اولندقدن صکره
 مذکور خرابیه دولت علیه طرفندک ذکر اولنان بوثن قلعه سی وچاسا طرفندن غوز دانسته
 مابیننده واقع اولمغیله ایکی سرحد اها لیلری دخی کند و طرفنه چکوب هر بری بو بزم قدیمی
 اراضیلر یزدندردیمه لر یله منازعه کثیره سببیه ایکی کون باعث مکث اولمغیله
 بالاقضای⁹⁵ دفع اختلال ایچون رضاء طرفین ورأی وکیلین اوزره بقیه بولنان اثرینا⁹⁶ هدم

اولنوب انجی نصف خرابه قلّه یری طپراق و طاش ایله دولدوریلوب اولدانی⁹⁷ علامت
 حدود اولوق اوزره بر عظیم خومقه وضع اولمشدر و اندن قورباشتیجه دیه کله
 معروف دره ده تمام مقابلنده بر خومقه و اندینه قریب یرده قولون بایرنده پلید
 اغاجی اطرافنده بر خومقه و اندینه قریب یرده یولک صاغ طرفنده بر خومقه و اندن
 غرابوچه دره سی قریبده یولک صاغ طرفنده بر خومقه و اندن کتدا⁹⁸ قوسه سی بایرنده
 بر خومقه وینه کتدا⁹⁹ قوسه سی بایرنده بر خومقه وینه کتدا قوسه سنده بر شجر عظیم
 نشانلوب و یاننده بر خومقه و اندن چمرینچه و باقوتاه صواری بولوشدوغی یرده
 بر خومقه و اندن ایوانیش پوتوغنه¹⁰⁰ کلورکن یولک صول طرفنده بر خومقه وینه
 ایوانیش قوسه سی بایرنده بر خومقه نصب اولنوب بوژین قلعه سنک حدودی
 انده تمام اولمشدر

ورانوغراچ قلعه سی اراضی سنک حدودی بیان اولنور

ابتدا شاهین پوتوغنی¹⁰¹ قریبده¹⁰² بر خومقه و اندن شاهین¹⁰³ دره سیله حدود اولوق اوزره شاهین¹⁰⁴
 مزاری قوشوسنده دره کنارنده بر خومقه و اندن تمام شاهین¹⁰⁵ مزاری یاننده بر خومقه
 و اندن دابرینه بایرنده یولک صاغنده بر خومقه و اندن یولک دوندوغی برده لونبارده نیق
 تعبیر اولنور طریقک صولنده قریوه یه بایرنده بر خومقه و اندینه قریوه یه بایرنده¹⁰⁶
 یولک صولنده بر خومقه و اندن پوتوغنه¹⁰⁷ کیدر انشته¹⁰⁸ بر خومقه و تمام اینشه وارلاقده
 بر خومقه و اندن سارین قوسه سی نام محله بوقو پوتوق¹⁰⁹ باشنده بر خومقه وینه سازین¹¹⁰

بايرنده بوقوچوتوق¹¹² ياننده برخومقه¹¹³ ذكر اولنان پوتوق¹¹⁴ ايله تام نهر غليسنجه يه وارنجه
 حدود اولمق اوزره رضاء طرفين ايله قيد و شرح اولمشدر و نهر غليسنجه دخي نهر غليسنجه
 منصب اولدوغى محله وارنجه حدود اعتبار و قيد اولنوب محله وارلدقده منصب
 اولدوغى يرده ايكي نهر مابينده عظيم القدخومقه وضع اولندقدن صكره نيجه¹¹⁵ اشجار
 عظيمه دخي علاقتنوب واندن نهر غليسنجه ايله حدود اولوب پونيقله نام محله پودز ويزد دره سنك
 صوق غليسنجه دوكلد وكي محله دك قلعه مزبوره نك حدودى تام اولمشدر

قلاوشه لر و قديم خرابه اولان پودز ويزد قلعه لر ينك حدود و اراضيلرى بيان اولنور

و ذكر اولنان پونيقله دره سى غليسنجه دوكلد وكي محله ينه نهر غليسنجه حدود اولوب
 قيناغى باشنه دوغرو¹¹⁶ كيدر كن صول طرفدن كلوب غليسنجه دوكلون نهر رابنه ذكر اولنان
 قلعه لرك تام قديمى اراضيلرى نهائينده واقع اولمغيجه نهر مزبور دخي حدود اعتبار
 اولنوب غليسنجه دوكلد وكي محله طرفينك بالجه اعيان و عسكرى اتقايله بر عظيم
 خومقه علامت وضع اولندقدن صكره نهر رابنه ايله قيناغى باشنه وارلدقده
 قلاوشه لر و پودز ويزد¹¹⁷ قلعه لر ينك اراضيلرى ذكر اولنان ايكي نهر ايله تحديد
 اولنوب قيناغى باشنده تام اولمشدر

* قدیم دن خراب اولان چتین و حالامهور اولان
 استازین و پکرو و طرشچه¹¹⁸ قلعه لرینک نهر قورانیه
 وارنجه اراضیلرینک حدودی بیان اولنور

ذکر اولنان نهر رابنه قیناغی مقابلنده اورمان کنارنده ابتدا برخومقه واندن چتی نو و بیلو
 دیمکله معروف یولک اوزرینده برعظیم درخت میشه اطرافنده برخومقه واندن ینه
 چتی نو و بیلو یولینک صاغ طرفنده قابلو و راز بویشته دیمکله معروف چایرلق اولان¹¹⁹
 اچقده برخومقه وضع اولندیکه اندن انتهای حدود اولوب نهر غنوینچه نهر قورانیه
 دو کولدوغی یره وارنجه صاغ طرفدن اسلون قلعه سه سمتنه واقع جمله صحر اوچایرلق¹²⁰
 و اچینو و دون یر لر چاسار ضبطنده قالب وصول طرفنده اولوب ینه نهر مزبوره وارنجه
 بالجه اولو طاغرد وات علیه ضبطنده قالب رضام طرفین ایله حدود اعتبار اولنمشدر و لکن
 ذکر اولنان قابلو و راز بویشته دیمکله معروف اچقده اولان خومقه دن طاغ¹²¹ اتغیله ابتدا غرابوچه
 صوبیدن چایرلغنه چقلدکه¹²³ یولک صاغ طرفنده بر شجر بالا اطرافنده برعظیم خومقه وضع
 اولندیکه قابلو و راز بویشته خومقه سنک تام مقابلی اولوب اعتبار اولنمشدر و اندن طاغ¹²⁴
 اتغیله دیک¹²⁵ اشغنه ینه نهر غرابوچه کنارنده برعظیم خومقه وضع و اندن تکرار عبور اولنوب
 و اندن طاغ اشوری قرله دوشه ایرمخینک قرشوسنده¹²⁷ برخومقه و ینه قرله دوشه صوی
 قرینده بروزه اغاجی اطرافنده برخومقه و اندن غنوینچه سلسشته باشنده بر شجرک اطرافنده
 برخومقه و اندن ینه غنوینچه سلسشته کنارنده برخومقه و اندن ینه کیرو و دونلوب
 غنوینچه سلسشته ده طاغ کنارنده پلید اغاجی اطرافنده بر یوک خومقه و اندن یول ایله
 ساغنه کیریلوب و نهر غنوینچه نهر قورانیه دو کلدو کی پرده طاغ ایچنده بر یوک خومقه

نصب اولنوب قوراننك بو طرفده اولان قلاع مذكوره نك قديمى اراضيلرى وجه
مشروح اوزره تحد¹²⁸ و اتمام اولمشدر

نهر قوراننك اوتنه طرفنده طرشجه و اوسترو شجه
و بهرکه و بریقویچه و تحریب¹²⁹ اولنان در ژنیق قلعالنیک
تحدید و وضع علامت اولنان قدیمی اراضیلر
بیان اولنور

نهر مزبور کچیلوب اراضیی مذکوره تحدیدینه مباشرت مراد اولند قده چاسار و کیلی
قنطومارسیلک و یاننده اولان اوچ نفر جزال و سائر¹³⁰ چاسار معتمد لرینک جواب و
اتفاقلرنده چونکه حوریان و در ژنیق و لایسه¹³¹ چفتلکی قله سی و بور یوچوچه خرابه لری
عن اصل معمور اولدقلری حالده ایکی سرحد بیننده دائماً ایقراض فتنه ایله اختلافدن¹³²
حالی اولیوب هدم ایتدرلمسی و طرفزدن امتناع نزع ایله^{133 a} نیجه¹³⁴ ایلم اول محله مکث و
تأخیر و اراضیی مذکوره سببیلر¹³⁶ امور حدود دورت¹³⁷ ای تعطیل و تکرار نزاع طرفینک
تفریق ظاهر و متحقق اولدقدن صکره جمله اعیان و اهالی سرحد اسلامیه رأی¹³⁹
صواب کوروب الحاحله ایکی دفعه حجت شرعیه و یرد کلردن غیره عهدنامه هالیونک
بشبحی ماده سنده قطع حدوده تعیین اولنان طرفینک و کیلیری اختلافی دفع ایله لردیو
تصریح بیورلغیلر ذکر اولنان خرابه لر علی حاکم خرابه قالب و ایچلرنده بنا یا پلما یوب انحق¹⁴⁰
عهدنامه لر موجبجه اطرافنده اولر و اوطه لر بناسنه و ساکن اولوب زراعت و

حراشته ابدان اولمترینه بر در لوت عرض اولنا مق اوزره بالاقتضا حجت شرعیّه موجبنه
 سند ایله قرار ویرلشدر وبعده نهر قورانه کچیلوب اشقلوب کچیدک ایله اشتور لیک
 کچیدی بینده کوچک اطه قرشوسنده تام قورانه قینده بزپلید اغاجی اطرافنده برخومقه
 واندن قورانه لوغی ایچنده ایکی برق¹⁴¹ اراسنده پلید اغاجی اطرافنده برخومقه واندن خوریا شتیچه
 پوتوغنه قریب اولان یرده رادوان قوسه سی دیننده¹⁴⁴ بریست اغاجی اطرافنده برخومقه
 واندن بایرالتنده پرولیمچه پوتوغنک¹⁴⁵ برو طرفدن¹⁴⁶ حوریان¹⁴⁸ لوغدن چیتلیدیغی یرده
 برکبیر پلید اغاجی اطرافنده برخومقه واندن یول اوزرنده بوقوه اغاجی ایله پلید اغاجی
 بینده برخومقه واندن دورت¹⁵⁰ چتال برکبیر پلید اغاجی نشانلوب واندن خوریان¹⁵¹
 قرشوسنده¹⁵² بایر اوزرنده غراب اغاجی اطرافنده برخومقه وضع و حوریان¹⁵³ خرابه سی¹⁵⁴
 حدود اسلامیّه ایچنده قالمشدر واندن خوریا شتیچه¹⁵⁵ قیناغی ایله بره زه وو پوله
 اراسنده بره زه اغاجی اطرافنده برخومقه واندن ماشوینه یا یالاسی قرشوسنده¹⁵⁶ یماچ
 کارنده پلید اطرافنده برخومقه واندن ایکی چتور اراسنده اورمان ایچنده کوچک پلید
 اطرافنده برخومقه واندن روده پنخو پوله تعبیر اولنور محله پلید اطرافنده برخومقه
 واندن ویرج روده پنخو پوله نام محله دورت چتال اولان عظیم القد پلید اغاجی اطرافنده
 یول کارنده برخومقه واندن ینه ذکر اولان روده پنخو پوله ده پلید اغاجی اطرافنده
 برخومقه واندن ینه کدک روده پنخو پوله ده پلید اغاجی اطرافنده برخومقه واندن
 ینه ویرج روده پنخو پوله ده ایکی چتال پلید اغاجی اطرافنده برخومقه واندن بلزنیچه
 طاعیله روده نیچه اووه سی بیننده پلید اغاجی اطرافنده¹⁵⁸ برخومقه واندن بلزنیچه
 التنده یول اوزرنده برخومقه واندن تام بلزنیچه تعبیر اولنور بایرک طوروغنده برپلید

اطرافده برخومقه وانذذ ذكر اولنان بلز نچه التنده دلی باشی ران بوی تعبیر اولنور محله بر
 خومقه وانذذ لونبارد نیق یولی اشور یسندن کچیاوب راقویچه¹⁶⁰ اووه سنده برخومقه وانذذ
 کوچک پوتوق¹⁶¹ کچلدیخی¹⁶² یرده دوزلقده برخومقه وانذذ راقویچه پوتوغی¹⁶³ اوستی یاننده
 کذذک برخومقه وانذذ ذکر اولنان پوتوق شهن ساعت مقداری حدود اولوب
 واشور یسنده واقع بایر اوستنده¹⁶⁴ پلید اغاجی اطرافده برخومقه وانذذ یول کنارنده
 دوزلقده پلید اغاجی اطرافده برخومقه وانذذ غرابوچه قیناغی اوستی یاننده بایر اوزرینده
 کوچک پلید اطرافده برخومقه وانذذ بایر التنده ذکر اولنان غرابوچه نذ کذذک اوستی
 یاننده پلید اطرافده برخومقه وانذذ طاغ ایله ذکر اولنان غرابوچه قیناغی بیننده برخومقه
 وانذذ شارچودول قرینده برخومقه وانذذ قدیمی یول کنارنده ایکی چقور بیننده
 ایکی چنال بر پلید اغاجی اطرافده برخومقه وانذذ روناویچه یایلاسی قرشوسنده¹⁶⁵
 کذذک ایکی چقور بیننده برهزه اغاجی اطرافده برخومقه وانذذ ذکر اولنان روناویچه
 یایلاسی التنده کذذک ایکی چقور بیننده پلید اطرافده برخومقه وانذذ یننه تهم
 قرانه نذ اوستی یاننده دکرمان کچیدی دیکله¹⁶⁶ معروف محله¹⁶⁷ یولک التی یاننده پلید اغاجی
 اطرافده برخومقه وضع اولنوب قرانه نذ اوتله طرفنده مطلوب اولان قلاع
 مذکوره نذ قدیمی اراضیلری وجه مشروح¹⁶⁸ اوزره تحدید و اتاملومشدر

نهر قورانہ نك بو طرفندہ پلشویچہ یا یایلاسنہ
 قارشو¹⁶⁹ واقع اولان اینز اچیک و بہکہ قلعه لرینک
 مقابلی و سنور لری اولان یا یایلا لر صرتیلہ¹⁷⁰ قطع
 اولنان حدود و وضع اولنان علامت لری بیان اولنور

نهر مزبور کچیلوب پلشویچہ یا یایلاسنہ قورانہ قیناغی اولان یزہرہ لر¹⁷¹ ناظر اولان
 پوغلہ دہ لچ دیکلہ¹⁷² معروف بایر باشندہ بر عظیم خومقہ نصب و اطرفندہ اولان
 اشجار قطع اولنوب و اندن ذکر اولنان یا یایلا لر¹⁷³ صرتیلہ زلوه یولینک اوزرندہ
 قورویوی تا قوسہ دیکلہ¹⁷⁵ معروف محلہ بر خومقہ و اندن ینہ یا یایلا مذکورہ
 صرتیلہ و برازہ و یرت¹⁷⁶ یولندہ و برج پلشویچہ دیکلہ¹⁷⁷ معروف محلہ بر خومقہ
 و اندن کذلک یا یایلا صرتیلہ فارقاشیک یولینک اورتہ سندہ بر خومقہ
 نصب اولنوب اینز اچیک و بہکہ قلعه لرینک قرشوسی اولان یا یایلا لر
 ایلہ حدود لری محل مزبور دہ تام اولمشدر

اورشچہ قلہ سی و لاسہ چفتلکی قلہ سی و تحریب اولنان
 بور یچوچہ قلعه سے و استرویچہ عتیق قلعه سے و پلنقہ
 وقف اونہ سرحد لرینک و اراضیلرینک مقابلی اولان یا یایلا لر
 صرتیلہ تفریق و تمیز اولنان حدود و سنور لری بیان اولنور

ذکر اولنان فارقاشیک یولی خومقہ سندن ینہ¹⁷⁸ یا یایلا لر صرتیلہ قوق یا یایلاسنہ

کلند کدیول اوزرنده قلوبه قرینده برخومقه واندن ینه صرتیله مازین یایلاسنده
 واقع ویسوقاوقوه¹⁷⁹ نام محله برخومقه واندن ینه یایلا صرتیله لونبارده نیتی یولنده
 دوغپولنده نام محله برخومقه واندن غراد ورتا قوسا ایله ولتی لی سچ نام محله
 برخومقه وضع و نصب اولنوب ذکر اولنان سرحد لرتک مقابللرنده اولان
 حدود لری انده تمام اولمشدر

حالی از رعیت و زراعت اولان سرب ناحیه^{180a}
 تفریق اولنوب یایلا صرتیله اهالی سرحدک اهل وقوف
 ومسئول اختیار لرتک¹⁸¹ تعریف و تعیین ایلد ک لری
 اوزره وضع اولنان علامت حدود لری بیان اولنور

و ذکر اولنان ولتی لی سچ خومق سنن چهر نیچه یایلاسی طور و غنده^{183 182} بونار قرینده
 برخومقه واندن ینه چهر نیچه یایلاسنده دبارشتی چه دیکله¹⁸⁴ معروف
 محله برخومقه واندن ذکر اولنان چهر نیچه یایلاسی نهایتنده واقع
 قوبی روجه دیکله معروف یایلا طور و غنده¹⁸⁵ برخومقه واندن استراژبه نیچه¹⁸⁶
 دیکله معروف سیرب ناحیه سنه ناظر اولان طور و قد برخومقه واندن دخی
 پوپنه قلاچیه باشنده یولک صاغ طرفده بر بیوک شجر اطرافنده طاش برخومقه
 وضع اولنوب واندن دیک یوقارو وپوشتاق یایلاسی دیپسنه طوغرو¹⁸⁸ بر طولانی
 چپلاق باریک اوزرنده برخومقه واندن طوغرو¹⁸⁹ وپوشتاق یایلاسنده بر یوکسک

طاشلق اوزرنده برخومقه كه ايكي سې برينه يقين و عيان كورينور و اندينه
 پويشتاق¹⁹⁰ يا يلاسي صرتيله دوس طوغرو¹⁹¹ كيديلور كه قوريطه دره سي و
 قيلولري صاغ طرفده قالوب كوچك پوپنه برابرينه وارلدقده تام كوچك پوپنه يه
 قارشو¹⁹² ينه پويشتاق يا يلاسنك بريوكسك دپه سنده برخومقه و اندين ايللو¹⁹³
 و طوغري صاغ طرفده راونه پويشتاق تعبير¹⁹⁵ اولنان طاشلق دپه نك اوزرنده بر
 خومقه وضع اولنهدر كه جوانب اربعه يه ناظر اولوب اهالي سرحك
 مسن و اختيار لرينات¹⁹⁶ تعريف و تعيينلري¹⁹⁷ اوزره سرب¹⁹⁸ ناحيه سي
 بوحواليدنه تام اولمشدر

حرو اتلق¹⁹⁹ جانبي بيان اولنور

واندين اوج حدود محلنه حرو اتلق²⁰⁰ جانبنه عزيمت اولنوب ديك²⁰¹ آشخي
 ويلين قالاچهي²⁰² وارلدقده يولك صولنده طاغ كنارنده سنكستان اوزرنده
 برخومقه و اندين چرتي ويرج نام ديكر روناوه²⁰³ غلاويچه²⁰⁴ ديكله معروف بيارك
 تام طور و عنده²⁰⁵ بر عظيم طاش خومقه وضع و اطرافنده اولان اشجار قطع
 اولنوب اندين ديك²⁰⁶ اشافي ژوي نوپوله²⁰⁷ ديكله معروف محله برخومقه
 و اندين ديك يوقارو كيدر كن روي²⁰⁸ ناق نام محله برخومقه و اندين قيته
 بايرينك طور و غينه²⁰⁹ چيقلوب تارله كنارنده برخومقه و اندين متي لوي دولچ
 ديكله²¹⁰ معروف محله بريليد اغاجي اطرافنده برخومقه و اندين بيله برده نام

محله برخومقه و اندن حوطونستقو برد و نام دیگر حوطونستقو میلو دیکله²¹¹
 معروف محله برخومقه و اندن حوطون طپراغنده تارله اورتا سنده یولک
 صولنده برخومقه و اندن قوصاچ دره سی اشوری دیک یوقارو دبه لو بردو²¹²
 نام جبلک طوروغنده مدوید یا غلا و یچه دیکله²¹³ معروف دپه یه چیققدقه
 محل مزبور چاسارملکی اولان ایزونی غراد قلعه سنک قدیمی اراضیسی
 نهایتی ووندیک ملکی اولان کنین قلعه سی یانی طرفندن اراضیسنک
 کذلک نهایتی اولوب سنورلری بری برلرینه منتهی و متصل اولمغله²¹⁴ اوج
 طرفک ملکتری حدودی تفریق و تمیز اولمغله مناسب محل مزبور اولدوغی
 اجلدن دولت علیه نک ایکی وکیلی* و چاسار وکیلی ووندیک وکیلی²¹⁵ دخی و
 یانلرنده موجود اولان اعیان و مسن و اختیارلری²¹⁶ و عسکرلرینک بالجه رأی
 و اتفاق و رضالری معرفت شرعه²¹⁷ تحریر اولندقدن صکره دورت²¹⁸ وکیل بربرینه
 سند ویرمکه²¹⁹ سایر خومقه²²⁰ لردن ممتاز و مصنوع و سرافراز برخومقه عظیمه بنا²²¹
 و انشا و اطراف ثلاثه نک باشقه باشقه علامتتری وضع اولمشدرکه²²² وجه
 مشروح اوزره* بوسوت صوتی نهر صاوه یه قارشدیغی²²³ محلدن حروا تلقده²²⁵
 واقع محل مذکوره و ارنجه بوسنه سرحدنده²²⁶ خومقه* و انهار و جبال²²⁷ ایله
 تحدید و تفریق اولنان اراضی و سنورلرک صول طرفی دولت علیه ملکی
 و صاغ طرفی چاسارملکی اولدوغی²²⁸ تماماً ثابت و تحریر اولمشدر و لکن
 اوج حدود اتهام و نوی جدید نزاعی برسنه تمتد اولدقدن صکره طرف
 سلطنت علیه دن بچ طرفنه ایلیچی اولان سعادتلو ابراهیم پاشا حضرتلری نوی

خصوصى ايچون²²⁹ طرف پادشاهيدن²³⁰ مرخص اولوب چاسار باوقار
 وكلاسيله مكاله ومذاكره ايله قرارداد اولدقلى نوى عتيق وجديد
 طبر اقلريله موقوف قالوب دولت عليه يه سائر تسليم اولنه جتى²³¹ قلاع
 وپلنقه لر ايكي وكيلى معرفت وحر كتريله برساعت مقدم تحليه²³² و تسليم
 وطمشوار واردل طرفلر ينه عزيمت اولنه ديوا اعلام وتاكيد اولنوب
 والى مملكت امريله مباشرة مأمور اولمز ايله تحليه²³³ و تسليم اولنان قلاع
 وپلنقه لر ايچون طرفيدن اقتضا ايدن تهسكات النوب ويرلشدر²³⁴
 و انشاء الله تعالى مشار اليه ايلچى پاشا حضرتلرينك رخصت ومعرفتى
 وبوسنه محافظى وزير مكرم دولتو²³⁵ سعادتلو خليل پاشا حضرتلرينك
 معرفتريله نوى جديد نزاعى دخى فيصل بولدقن صكره حدود نامه لايحه
 شروط ايله²³⁶ قيد و امور حدود يميز تكميل و تحرير اولمقى اوزره قرار وير ملكه
 وجه مشروح اوزره دولت عليه ضبطنده اولان بوسنه سرحدلرينك
 وچاسار ضبطنده اولان اسلوين و خرو اتلق ولايتنك حدودلرى نوى
 نزاعندن ماعد اقطع اولندوغى²³⁷ مشعر²³⁸ بربريهزه²³⁹ بومنوال اوزره اضالنوب
 وهر لنوب اشبو حروف ويرلشدر تحوير افى²⁴⁰ اليوم الثامن من شهر صفر
 الحيرلسنه اثنتى²⁴¹ عشرة²⁴² ومائة²⁴³ و الف

بالاده ذكر اولندوغى اوزره موقوف و منازع فيه قالان عتيق وجديد نوى²⁴⁴
 اراضيلرك و سائر²⁴⁵ صكره دن محدث اولان محلك ايلچى ابراهيم پاشا

حضرت نربنک طرفندن کشفنه مأمور اولان کتخداری حسین بیک
 ومدرسیندن راعب افندی طرفزدن²⁴⁶ تعیین اولنان کمسنه لر ایله
 کوروب کشف ایلد کلرندن صکره تحریر و اعلام ایلد کتری ممضی و مختوم²⁴⁷
 قائمه لریدر که ان شاء الله تعالی فیصل ویرلدکده اراضی مذکوره نك حدودی²⁴⁹
 معلوم اولمغیچون وجه اتی اوزره عینیه ذکر اولنور

طرف دولت علیه دن نیچه چاساری طرفنه سفارت خدمتیه شرفیاب اولان²⁵⁰
 عزتلو ابراهیم پاشایه دولت علیه طرفندن فرمان عالی ارسال اولنوب منازع فیه
 اولان نوی جدید حصوصنی²⁵¹ وکلای چاسار ایله سویلشوب فیصل ویرمه
 مأمور اولد قلرنده وکلای چاسار ایله سویلشوب مقدمات محل نزاعه اطلاع
 تحصیل معقول کورملکه²⁵² مجرد محل نزاعک احوالنه وقوف تحصیل ایچون
 طرفلرندن بوقفیر ایله فضیلتلو²⁵³ راعب افندی وچاسار طرفندن دخی
 هورستان نام برقولیر تعیین اولنوب بوسنه والیسه طرفندن دخی نوی²⁵⁴
 احوالنه وقوف تاقی اولان سرحد اغالر ایله بر ادم تعیین بیوریلوب جمله
 معرفتیه محل نزاع اولان نوی جدیدک احوالنه وقوف* تحصیل ایدوب
 کشف و تحریر ایده سز دیو فرمان اتملریله بوسنه والیسی طرفندن تعیین
 بیوریلان بوسنه الای بکی حسن اغا ونوی احوالنه وقوف²⁵⁵ تاقی
 اولنلردن نوی دزداری ارسالن اغا ونویلی محمد اغا وقره می ذاده²⁵⁶
 محمود اوطلباشی و طویل عثمان²⁵⁸ اغا و محمود اغا ونویلی حرم²⁵⁹ اغا و قولاغوز

قره مصطفی و او طه باشی مراد اغا و سائر²⁶⁰ سرحد اها لیسندن جم غفیر
 ایله محل نزاعه حاضر اولدیغهمزده چاسار باوقار²⁶¹ طرفدن تعیین اولنان
 هورستان دخی اول طرف²⁶² احوالنه وقوف تامی اولان نصاری طائفه سندن
 قروپچه²⁶⁴ زار قوچ²⁶⁵ رادویچه²⁶⁶ سار بوچ²⁶⁷ رادان²⁶⁸ لوقاج نام مسن و سال خوره
 مسیحیلر و سائر لریله²⁶⁹ کلوب عقد مجلس اولغین جمله مواججه لرنده بو
 احداث اولنان قلعه و واروش طرفده نوی عتیقت طیرانی²⁷⁰ وارمیدروبو
 قلعه و واروش محلی نه ایدی دیو سوال اولنوب جمله حاضر اولان سرحد
 اغاری بو طرفده دخی نوی عتیقت معلوم الحدود طیرانی واردر و بو قلعه
 و واروش احداث اولنان محل نوی اها لیسنت صمانقلری²⁷¹ بوستانقلری
 و اخورقلری ایدی دیدیلر²⁷² و بو طرفده اولان نوی عتیق طیرانی حدودینی
 تعیین ایچون طرفیندن مذکور الاسامی اولان اصحاب وقوف اتقاقی ایله اونه
 صوینک یوقاریسندن غرابویچه دره سیله نام دیگر ققوتسه دیک بایره
 قوری کرازلره اندن بایرایله قیلله پالا²⁷³ خومقه سنه اندن زاهریه اوغلی اوی
 اوزرندن دردنخی خومقیه رادویچ²⁷⁴ طولینه سیله اوغراچنیچه²⁷⁵ صوی²⁷⁶
 اوزرندن قیلابو اوی اوزرینه اندن یایلا اشوری لوبنه²⁷⁷ دره سندن یول
 ایله زیرو فنیچه²⁷⁸ دره سنه اندن غغه اشوریسندن قواج اوغلی اوی
 اوزرینه قیوشیه بوغرایله یایا اوغلی اوی اوزرینه اندن ایستان اوغلی
 اوی التی یانندن غرابویچه دره سی اشوریسندن پاوقچه بایری ایله
 تیسویچه دره سنه نوی وزرین حدودی ایله خادم اوغلی باغی یانندن اسکی

کلیسایری اوزرینه میلاجن و چمیوین²⁸⁰ اوطه لری اره لرند فدیوشه
 دره سنه دیوشه دره سیله اونه صوینه یورینوب منوال محرراوزره
 بو طرفده نوی عتیق حدودی تحریر اولندی درگاه عالی قپوچی
 باشیلرندن طرف دولت علیه نك حدود و کیلی عزتلو ابراهیم افندی
 حضرتلری²⁸¹ اگرچه نوی طپراغندن یوقارو²⁸³ اولان اطة لر عهدنامه هایون
 موجبجه دولت علیه نك اولدیغنه²⁸⁴ اشتباه یوقدر²⁸⁵ لکن نوی عتیق
 تخلیه²⁸⁶ اولمندیغندن بو اطة لر دخی²⁸⁷ قالمشدر²⁸⁸ دیوبوسنه والیسنه
 اعلام اتکله²⁸⁹ انلردخی بو اطة لری ده²⁹⁰ کوروب تحریر ایدیه سز دیو فرمان
 بیورمغین رفیقز هورستان معرفتیه انلردخی²⁹² کوریلوب تحریر اولمشدر
 ابتدا²⁹³ راوینچه اطة سیدرکه واروش زیر اطة سی دخی تعبیر اولنور
 واندن اوشپرغان اطة سی مع قله واندن ویرتله لره قارشو دیگر راوینچه
 اطة سی واندن ستروغه اطة سی واندن رئیس²⁹⁴ مع شاپلو اوغلی اطة سی
 واندن دیگر شاپلو اوغلی اطة سی واندن احمد لوتیک اطة سی²⁹⁵ واندن غلوجو
 اطة سی که نهر اونه ایله سانه مجتمع اولدیغی محله ده واقع اولمشدر واندن
 دخی رادیوی اطة سی واندن واروش بالا اطة سی واندن لیشنجه²⁹⁶
 اطة سی مع قله دیواری واندن چاکو²⁹⁷ اوغلی اطة سی واندن یوقاری شست
 اوغلی اطة سیدر بوندن ماعدا مغایر²⁹⁸ عهدنامه هایون یسانوچه قارشولرنده
 یکیدن بر چارطاق و بر پلنقه احداث اولنوب و بهکه سرحدی حوالیسنده
 قدیمدن حالی²⁹⁹ و خراب بش قلعه یه³⁰⁰ محافظه جی وضع اولمشدر دیو حالا

نهچه طرفنه ایلیچی تعیین اولنان عزتلو ابراهیم پاشایه طرف دولت علیّه دن
 اعلام اولنوب وکلای چاسار ایله مکمله اولندقدّه واروب محمّده کشف
 اولنوب حقیقت حال معلوم اولغنی ³⁰¹ استملریله عزتلو ایلیچی ابراهیم پاشا طرفدن
 بو قولری ایله ³⁰² راغب آفندی وچاسار باوقار ³⁰³ طرفدن هورستان * و خاکپایه ³⁰⁴
 رویمال اولندقدّه طرف دولتزدن بو خصوصه ³⁰⁵ دخی بوسنه الای یکی ³⁰⁶ حسن
 اغاتعیین ³⁰⁷ الیمنهغله ³⁰⁸ دوردیهمز معیت ایله واروب محمّده کشف و تحویر اولندقدّه ³⁰⁹
 اونه صوبی صاویه قارشیدیغی محمّده عتیق یسانوفی قارشوسنده الی دیزمه
 بر محمدت چارطاق و اشاغیسنده ³¹⁰ یکی یاننده تکرک اوستنده ³¹¹ ایکی شاه طوپ
 و اوست یاننده ³¹¹ تحمینا طوپ یوارلغی ایریشک ^{311 a} محمّده نهر اونه گارنده درت کوشه ³¹²
 دورت ³¹² طابیه لی بردیزمه شرانبو ³¹³ پلنقه و ایچنده طقوزی ایری نمل دیرکی و اتوز
 فرق مقداری قالن ³¹⁴ تخته لر ³¹⁵ غالباً ایچ طابیه ³¹⁶ ایش هدم اولمش و بر جدید مطبخ
 و بر او طه دخی یاپلمش و محافظه جی وضع اولمش و قپوسی اوکنده صو کنارنده
 بر چارطاق و ایچنده تکرک اوستنده بر شاه طوپ و بر کوچک وارول شاه
 یوارلغی و اشاغیسنده بر شاه طوپ ایله اوچ پرانغی دیدکری کوچک طوپلر
 و بهکه سرحدنده ویرانو غراج قلعه سنک قارشوسنده ³¹¹ تحمینا درت ساعتک
 یرده واقع پرینک قلعه سی خرابه سنده ³¹⁷ محافظه جی و بر خبر طوپی وضع اولنوب
 و جدید ایچ قلعه قپوسی و اوزرنده جدید تخته لردن محافظه جی محلی یاپلمش
 و قالدوشه قلعه سی قارشوسنده ³¹⁸ تحمینا کی پچی ساعت یرده پترو فچه
 قلعه سی خرابه سنده بر جدید چارطاق یا ییلوب بر طرفنه ³¹⁹ پارمعلق ³²⁰ چکلیمش

و بر خبر طوی و محافظه جی وضع اولنش ینه قلادوشه قلعه سنه ایکی
 ساعت لك یرده قیرشته³²¹ قلعه سی خرابه سنه بر جدید چاتمه اوپه یا پیلوب
 محافظه جی دخی وضع اولنش و موتیچه و پکر³²² قلعه لرینک مقابله لرند³²³ تمحینا
 دورد³²⁴ بشر ساعت یرده قولقوج قلعه سی خرابه سنک جوانب اربعه سنه دیزمه
 شرانپو و ایچ قلعه سنه جدید اصمه قپو و ایکی چاتمه طابیه و اول قپو اوکنده
 بر جدید چارطاق یا پیلوب بر خبر طوی و محافظه جی وضع اولنش و بهکه قیرنده
 طرشچیه ایکی ساعت و اوسترو شچیه دورت³²⁵ ساعت یرده³²⁶ کره من قلعه سی³²⁷
 خرابه سنه³²⁸ بر جدید قپو و بر جدید چاتمه اوپه یا پیلوب محافظه جی دخی وضع
 اولنش منوال محرر اوزره مشاهده اولنوب اولکه واقع حالدر³²⁹ اشبو
 بیث یوز اون ایکی صفرینک اون برنجی اربعا کونیدر حالیا بوسنه و الیسی³³⁰
 وزیر مکرم دولتوو³³² سعادتلو خلیل پاشا حاضر تیرینه اعلام و یچ طرفه روانه
 اولمشدر ان شاء الله تعالی اول طرفه و اردقده منوال محرر اوزره جمیع³³³
 احوالی ایلی پاشا حاضر تیرینه افاده ایده رز انلردخی چاسار باوقار³³⁴ و کلاسیله
 مکمله ایدوب نه وجه اوزره فیصل ویرلرسه اعلام ایدر لر دیو ایلی پاشا ابراهیم
 پاشا کتداسی حسین بیگ³³⁵ و معام امور مدرسیندن راغب علی³³⁶ افندی مهور
 قائمه لری ایله³³⁷ اعلام ایلوب و کوندرد کلری قائمه لری صورتی درد و لتمداره
 عینی ایله عرض اولند قده ایهدی خصوص مزبور محمندن سویلشیلوب
 بر صورتی افراغ و سکا خبر³³⁸ ورود اید بنجیه د کین نوزی قلعه سی طبر اغیله
 طرف دولت علیه مدن ضبط اولنقی اوزره کمال مرتبه جازم و مکت

اولوب و محدث اولان قلاع و محلك دخی محافظه جیلری اخراج و اینیه لری
 رفع ایتدریلوب عهدنامه هایونک مضمون منیفی تنفیذ و اجرا اولخلودر اشبو
 فرمان عالیشانمی سرای محکمه سنده سبجله ثبت ایتدره سنکه تاخیر³⁴⁰
 و تسویف ایله فراموش اولنق احتمالی اولیه دیو بیگ یوز اون ایکی ربیح³⁴¹
 الاخرینک او ائی تاریخیه مؤرخ³⁴² شرف یافته صدور بولان امر شریفک
 مضمون واجب الاتباعی اوزره ایلی ابراهیم پاشایه و ویتسه بانته و قاروفجه³⁴³
 جزالنه حالیا بوسنه و الیسی سعادتلو وزیر مکرم خلیل پاشا حضرت لری اقلرین³⁴⁴
 مخصوص³⁴⁵ ادملر ایله کمال مرتبه تقید و اهتمام برله کاغذ لرتحریر اولنوب انحق
 هنوز فیصل و برلامکله وارد اولان امر شریف عالیشانه امثالاً اشبو
 محله قید و شرح اولندی³⁴⁶ حرر فی التاریخ المزیور³⁴⁷

بند ۵
 خلیل محافظه بوسنه حالاً³⁵¹
 خلیل

* * * جميع ما في هذا الكتاب موافق للامر بالصواب³⁴⁸
 * * * وانا العبد الفقير اليه سبحانه وتعالى عبدالله المولى³⁴⁹ خلافة³⁵⁰
 بحدود حوالی بوسنه من قبل من له الامر
 عفی عنه
 عبدالله

¹ U primjerku NB ova ovjera, uz koju nema kadijskog pečata, u prijevodu glasi: »Sadržina je onakva kakva je ovdje iznesena. Napisao rob božji Alauddina Sabit, kadija u gradu Sarajevu. Neka mu bude oprošteno.«

² U primjerku NB iznad naslova, u gornjem desnom uglu, napisan je crvenim mastilom, istom rukom i istom vrstom pisma, tekst čiji prijevod glasi: »U sretno vrijeme njegove ekscelencije mudrog, čestitog i sretnog vezira, bosanskog namjesnika Halil-paše, našim posredstvom napisana je na ovaj način ista hududnama i sa njegovim odlaskom na Visoku Portu jedan primjerak je pohranjen kod nas. Godine 1112.«

³ NB, قارشديني Š, قرشديني

⁴ Š ولايتك

⁵ TMA kao napomena 3 NB

⁶ TMA اونه

⁷ NB, Š صوتي

⁸ NB, Š kao napomena 3 Š

⁹ NB, Š اولنيله

¹⁰ NB, Š غيري

¹¹ NB علايه

¹² NB, Š يوقارى

¹³ NB, Š kao napomena 3 Š

¹⁴ Š قرشوسنه

¹⁵ Š پوژغه

¹⁶ NB اونه

¹⁷ NB, Š صاوهده

¹⁸ NB, Š ispušteno

¹⁹ NB, Š اولنمفله

²⁰ NB, Š اولنيله

²¹ NB, Š اطملر

²² NB درت

²³ NB, Š شانچلري

²⁴ Treba چاساردن

²⁵ NB, Š iza ove riječi slijedi

عمل اولنمشدرو

²⁶ NB, Š od nap. 25 do 26 riječi ispuštene

²⁷ Š اولمانيله

²⁸ NB, Š ovaj naslov glasi:

نہراونہ حدودی بیان اولنور

²⁹ Š اولدینی

³⁰ Š اراضيسنه

³¹ NB, Š kao nap. 3 NB

³² NB, Š اولنيله

³³ NB, Š قبي سنك

³⁴ Š سيبيله

³⁵ NB, Š برى, TMA بر

³⁶ NB, Š قبي سندن

³⁷ NB, Š kao nap. 32

³⁸ NB, Š طوغري

³⁹ Š اراضيسندن

⁴⁰ NB اولدخى

⁴¹ NB, Š طرفينك

⁴² NB, Š سفينلرى

⁴³ Š عبوريله

⁴⁴ NB, Š ispušteno اولنوب

⁴⁵ NB, Š وضبط

⁴⁶ NB, Š قبي سيله

⁴⁷ Š مابينده

⁴⁸ Š بنا

⁴⁹ NB, Š درنهونوفچه

⁵⁰ Š kao nap. 48

⁵¹ NB, Š kao nap. 46

⁵² TMA اراضيلرى

⁵³ NB izostavljeno بيان

- 54 NB, S اراديلرڭ
 55 NB, S اراضيسي
 56 S طرفدن
 57 NB iza اراضلي slijedi اولوب
 58 NB, S kao nap. 32
 59 NB, S عسكري ايله
 60 NB, S * — 60 ispušteno
 S 19 اپتى
 62 NB, S خنر
 63 Treba ايلرى, kao u ostalim
 primjercima
 64 NB, S ديمكله
 65 S قلاغه
 66 S صاغ طرفنده
 67 NB, S kao nap. 7
 68 NB ازكواج
 69 TMA, NB, S kao nap. 64
 70 TMA, NB, S kao nap. 64
 71 TMA, NB, S kao nap. 64
 72 TMA, NB, S kao nap. 64
 73 S رداچقه
 74 NB, S استارا
 75 NB, S غونوچه
 76 S حدود و slijedi
 77 NB, S kao nap. 75
 78 S پتوق
 79 Kao nap. 78
 80 TMA, NB, S بابيكه
 81 S kao nap. 78
 82 TMA, NB, S بولينك
 83 NB, S رجهپوچه
 84 S slijedi و
 85 TMA غرلوچه
 86 NB, S رجهپوچه
 87 TMA اتراني
 88 TMA اترافنده
 89 NB, S قرشو
 90 NB, S kao nap. 89
 91 NB, S طوغرو
 92 TMA اترافنده
 93 S kao nap. 7
 94 TMA خرابيه
 95 S بالاتفاق
 96 S kao nap. 48
 97 TMA اولدخي
 98 TMA pravilno كन्छدا
 99 TMA kao nap. 98
 100 S پوغنه
 101 NB, S kao nap. 61
 102 S, TMA شاهن
 103 S پوغني
 104 S, TMA kao nap. 102
 105 S, TMA kao nap. 102
 106 TMA قارشوسنده
 107 S, TMA kao nap. 102
 108 S ispušteno ينه
 109 S kao nap. 100
 110 TMA اينشه
 111 S kao nap. 78
 112 S kao nap. 78.
 113 NB, S iza riječi خومنه slijedi و
 114 S kao nap. 78
 115 TMA, NB, S ينچه
 116 TMA kao nap. 91
 117 TMA پودزبوزد
 * U NB i S ispušten čitav ovaj
 sektor granice
 118 TMA طهرشچه

- 119 TMA چائزلق
- 120 Kao nap. 119
- 121 TMA صاغ
- 122 TMA انكيله
- 123 TMA چائزلقنه
- 124 TMA kao nap. 121
- 125 TMA kao nap. 122
- 126 TMA آشفه
- 127 TMA kao nap. 106
- 128 TMA تحديد
- 129 Treba تحريب
- 130 NB, Š سائر
- 131 NB, Š لابه
- 132 Š احتلادن
- 133 Treba خالي
- 133a TMA طرفيزدن
- 134 TMA تراعه
- 135 TMA, Š kao nap. 115
- 136 TMA سببي ايله
- 137 NB slijedi مقدم
- 138 NB, Š kao nap. 22
- 139 TMA slijedi و
- 140 Š kao nap. 48
- 141 NB برق
- 142 TMA, NB, Š حورباشنيچه
- 143 Š kao nap. 100
- 144 TMA دبنده
- 145 TMA پريورليچه
- 146 Š پتوغنك
- 147 TMA طرفندن
- 148 NB, Š خوريان
- 149 TMA, Š چيقلدوغي
- 150 NB, Š kao nap. 22
- 151 TMA, NB, Š حوريان
- 152 TMA, kao nap. 106
- 153 Š kao nap. 148
- 154 TMA حرابهسي
- 155 TMA, NB, Š خريباشنيچه
- 156 TMA, kao nap. 106
- 157 TMA, NB kao nap. 22
- 158 TMA, kao nap. 88
- 159 NB, Š رازبوني
- 160 TMA راقويچه
- 161 Š kao nap. 78
- 162 TMA كچلدوغي
- 163 Š kao nap. 103
- 164 TMA اراسنده
- 165 TMA, kao nap. 106
- 166 TMA ديبكيله
- 167 NB, Š ispušteno محله
- 168 Š مسروح
- 169 NB, Š kao nap. 89
- 170 NB سرتيله
- 171 Treba: زره زهره kao u NB i Š;
- TMA بره زهره
- 172 TMA, kao nap. 166
- 173 TMA ياپلار
- 174 NB, Š قوپروي تا ; TMA
- قوپروي تا
- 175 TMA, kao nap. 166
- 176 NB, Š وراژمويرت
- 177 TMA, kao nap. 166
- 178 TMA, izostavljeno ينه
- 179 NB, Š وىصوقالوقوه
- 180 Kao nap. 133
- 180a NB, Š سرپ
- 181 TMA احتيارلك

- 182 NB, Š دورغده
- 183 Š بوکار
- 184 TMA, kao nap. 166
- 185 NB, Š kao nap. 182
- 186 NB, Š استراژنیچه
- 187 TMA پوشتاق
- 188 NB, Š دوغرو
- 189 TMA طغروه
- 190 TMA پوشتاق
- 191 TMA دوس طغرو ; دوسدوعره Š
- 192 Š kao nap. 89
- 193 NB, Š ایلرو
- 194 Š kao nap. 38; TMA طغري
- 195 Š نصین
- 196 TMA اختیارلک ; اختیارلک Š
- 197 TMA تعیینلري
- 198 NB, Š kao nap. 180
- 199 NB, Š خروانلق
- 200 NB, Š kao nap. 199
- 201 TMA, NB, Š اشاغي
- 202 TMA ویلین قلابیچهیه
- 203 TMA روتاوه
- 204 TMA, kao nap. 166
- 205 TMA, NB, Š kao nap. 182
- 206 NB, Š روئی نوبوله
- 207 TMA, kao nap. 166
- 208 NB روي ناق
- 209 NB, Š دوروغنه ; دوروغنه TMA
- 210 TMA, kao nap. 166
- 211 TMA, kao nap. 166
- 212 TMA دپلو
- 213 TMA, kao nap. 166
- 214 NB, Š kao nap. 32
- 215 * — 215 ispušteno u NB i Š
- 216 TMA اختیارلري
- 217 TMA شرعیله
- 218 TMA, NB, Š kao nap. 22
- 219 TMA ویرمکیله
- 220 TMA سائر
- 221 Š kao nap. 48
- 222 NB, Š iza که slijedi
ابتدای حدود اولان اسلن قندن
- 223 TMA قریشدینی
- 224 TMA, Š od nap. 224 do * ispušteno
- 225 NB, Š خروانلقده
- 226 Š, NB, od ove nap. do * ispušteno
- 227 NB, Š od nap. 227 do *
وجبال وانهار
- 228 NB, Š تام
- 229 NB, Š خصوصیچون ; TMA
خصوصیچون treba
- 230 TMA پادشاهی دن
- 231 NB, Š اولنان
- 232 Treba تخلیه kao u Š
- 233 Kao u prethodnoj napomeni
- 234 NB, Š ویریله
- 235 NB, Š, TMA ispušteno و
- 236 NB, Š, TMA شروطیله
- 237 TMA اولندوغي
- 238 NB, Š od nap. 238 do * ispušteno
- 239 NB, Š iza riječi بربریمزه
slijedi تحریر و صورت حد و دامه
- و برلمشدر
- 240 NB, Š od nap. 239 do nap. 240
ispušteno

- 241 S اثني
- 242 NB, Š, TMA عشر
- 243 TMA مائة
- 244 NB, Š قلان
- 245 S سائر
- 246 Š umjesto طرفزدن stoji
- NB interpolirano; وپوسنه واليسي طرفندن
و بوسنه و اليسي طرفندن
- 247 NB, Š, TMA محتم
- 248 S قائمه
- 249 TMA كوره نك
- 250 TMA pogrešno خدمتيله
- 251 Treba , pogrešno i u
NB i Š
- 252 TMA كورلكيله
- 253 Š ispušteno فضيلتو
- 254 S نوي
- 255 NB, Š od nap. 255 do * ispu-
šteno
- 256 S كمننه لردن
- 257 Treba زاد
- 258 NB, Š, TMA طوپال
- 259 Pogrešno u svim primjerici-
ma, treba حرم
- § 092 سائر
- 261 S باوقار
- 262 S اولطرف
- 263 NB, Š نصارا
- 264 NB, Š قروبيچه
- 265 NB, Š زارقومج; TMA زارقويك
- 266 NB شاربويك; S شاربويك
- 267 NB, S ردان
- 268 NB, S لوقاچ
- 269 NB, S سائرلي ايله
- 270 S طپراقلري
- 271 S صائلق برلري; NB صائلق برلري
- 272 TMA ديدلر
- 273 NB, Š قيلاپه
- 274 NB, S رادويچه
- 275 NB اوغرا كه نيچه; S اوغرا كه نيچه
اوغرا جنيچه TMA
- 276 S صوئي
- 277 TMA لوپنه
- 278 NB, S ژيرونيچه
- 279 Treba اشوريسندن
- 280 TMA جيوطن
- 281 NB interpolirano: معرفتيله نوي
وحدود ارنده مولي اولان عبدالله افندي
معرفتيله نوي طپرغندن يوقازي تحرير
و تحديد اولنان اطالر عهدنامه همايون
موجبجه
- U ovoj interpolaciji, koja se za-
vršava sa još dvije nepročitane kra-
tice, precrtane su prve dvije riječi
. تحديد i معرفتيله نوي
- 282 Š umjesto اسكرجه stoji
مأمورين مع فتليله
- 283 NB, S يوقاري
- 284 S اولدوغني
- 285 Š umjesto آشتباه يوقدر stoji
معرفت شرعله تحرير آيدوب
- 286 NB تحليله

- 287 Š umjesto بواطه لردخی stoji
اطهر تحريري بودقمه
- 288 TMA قلمشدر
- 289 TMA انمکيله
- 290 NB اطه لريده
- 291 Š iza کوروب slijedi کشف و
- 292 Š اگلر
- 293 Š اپندا
- 294 NB, Š رتس
- 295 Š ispušteno اطمی
- 296 TMA ليشجه
- 297 NB, Š چا کو
- 298 TMA مفائر
- 299 U svim rukopisima pogrešno.
treba خالي .
- 300 NB, Š قله به
- 301 NB, Š النعمين
- 302 NB, Š قوللريه
- 304 NB ناوقار
- 303 Š حا کپابه
- 305 Š od ove nap. do * ispušte-
no. Umjesto toga stoji وبوسنه والسي
طرفندن
- 306 Š الاي بکيسي
- 307 TMA, Š النعميله
- 308 Š napisano dva puta دورديز
- 309 Š ايلد يکمزده
- 310 Š صوتي
- 311 Treba تخمينا
- 311a NB ايرشه جک ; ايرشه جک
- 312 NB, Š, TMA درت
- 313 NB, Š شرانپو
- 314 Š قالك
- 315 NB, Š تحتلر
- 316 NB, Š طبيه
- 317 TMA حرا به سنده
- 318 U svim primjercima pogrešno,
treba تخمينا
- 319 NB, Š طرفنده
- 320 TMA, Š پرمعلق
- 321 NB, Š فرسته
- 322 NB, Š بيکلر
- 323 Kao napomena 318
- 324 NB, Š دردر
- 325 NB, Š درت
- 326 TMA عاعت
- 327 NB کره من
- 328 TMA حرا به سنه
- 329 Š الحالدر
- 330 Š حالا
- 331 TMA dva puta napisano وزير
- 332 NB, Š, TMA nema و
- 333 NB ان شاء الله
- 334 Kao nap. 261
- 335 Treba کتخداسي
- 335a TMA بک
- 336 Š ispušteno على
- 337 Š قائمه لريه
- 338 TMA حبر
- 339 NB, Š ايندرسنکه
- 340 NB, Š ناخير

- ³⁴¹ NB, Š ون ايكنچي čata, koji glasi: سده ابراهيم سربواس
- ³⁴² TMA مورخ; NB, Š مورخ درگاه علي و كل حدود سلطاني
- ³⁴³ NB, Š وينسه ³⁴⁸ NB, Š للارالصواب
- ³⁴⁴ NB, Š طرفارندن ³⁴⁹ Š iza riječi عبد الله tekst do
- ³⁴⁵ NB, Š مخصوص kraja glasi: المدرس والمأمور بالامور
- ³⁴⁶ Š ويرلدي المذكوره ناسر من له الاراعني عنه
- ³⁴⁷ NB, Š ispušteno حرر ³⁵⁰ NB حلافه
- ^{**} NB, Š imaju tekst, ali bez pe- ³⁵¹ NB, Š bez pečata

او خود در شرف و فرمان عاقبت می سر می حکم کند جمله ثبت باشد که
 تاخیر و تسویب به و اموت و حق خنای و مبه و بویک یوزاون یکی ریح
 الاخرتک و نای نایحبه موزخ شرف یافته صدور بولا لاکر شرفک حضور آید
 لایستی ورده می آید به باشاه و ویننه بانه و فار لوفچه جزائنه حایا بوشه
 و اینی معاده و بر میگردید باشا حضرتلری حضرتلردن مخصوص دملر ایله کمال
 بقید و معاده به مد و تحریر و خوب آنچه در فیصله بر نما مکمل وارد اولانمیش
 آیشانه من لا شومعه بقدر شرح و تندی فی التاریخ لغزیر

محمد علی
 پاشا
 وزیر
 اعظم
 عثمانی

جمیع این بویک موافق لایحه است
 و امضای محمد علی پاشا وزیر اعظم
 عثمانی در تاریخ ۱۲۰۰
 قمری

Završetak rukopisa hududname koji izdajemo

نیمبر و صورتات اوسطه ازی عدم و مهتاق دفع و تحبیه و سار
 بروت اطله سید که سنانچه بگفته اند مذکور است جلوه دن نجبه
 علامه اولند قوه طولبری و سازنه ساقی دفع اولوب و ش بخاری
 و صورتات اوسطه ری عدم بنده یوب صلحه و عیاله سانه سانه کی
 حالی و شترک اوله دیو جانارد حوزو و کینه ره کله که مورسحه
 صلحه عمل تقصحه فرور و یوب و مشرت و مشرد و ندر
 یانترقیه به کتبه غیریه ضه ظاهر اولنا مشد فیه بد حضور یاز
 ینه مشرکدن نهر صاوه اوله بوسته حدودی نهر و نه به کلخی
 بو منون اوزده تمیز اولمشد

سال
 نهر اونه صاوه اوله جهت جمع اولدوغی مذکور یانترقیه به کتوب
 جلوه ایمان ابله عقد بیلر و مشاهد اولند قوه پلنته نك صولایبو
 صانع طرفین صاوه بالسنه واقع اولوب و صول طرفی و صکبر و س
 نازلا و اوسته متصل اولوب نهر اونه صاوه به قارتد و موجود
 قاروشونن اراغه پرده اولمله جاسار صصده و دان نهر و نه نك
 اونه قسطنطنیه سببه صول طرفین صانع و یوب نهر و نه
 جزای قدیمه سیله صاوه به نعت اولدوغی مهابندن اولو اوله
 طافرو برخطیه قرو قاج وقع اونیشه تمیز و مسجد و رعبسته
 صاوه به نصب اولدوغی محل پنجه وقع اولوب صاوه و ونه
 ضیقانه اولمله یانترقیه پلنته سقرینه دك اولدن درجه به دك
 یانترقیه طبرقندن سحر کور واقع اولنجه پلنته اولدوغی نون
 بر نهر اونه نك صول ابرای قدیمه سیلچند و لامنیله جاسار صصده
 اولان آمله لردن عد اولوب یانترقیه اوسته سندن عشار
 اولوب و کون کدو نری منه اونی و زره عب و مود بدوب ون
 و خودک جلوه دن پنج طرفه ابله اولند قوه طرفین سببه لرنك

اولونون اولنجه اولنجه
 نهر اولنجه اولنجه اولنجه

م

ولایت و سینه

بلطف الله عالی چو کله سرور طرفینك حدودی و سوت صولنك جزای
 قدیمه سیله نهر صاوه به قاروشوغی صلحه تمام اولوب اندون بوسته
 طرفینك ابتدای حدودی عهدنامه هدایون سو بیضیه بوسوت
 صولنك صاوه به قاروشوغی صلحه طرفینك اونه صول
 صاوه به قاروشوغی صلحه دك طرفینك حدودی نهر صاوه اولمله
 غیر وضع علامه محتاج اولوب ایقن ابتدا حدود دن برقرار اونه
 صونیه و ارنجه قاروشون اوزون و بوسته سجا قاری طرفینك
 صول طرفین صاوه نك بریته سول و لک عیله نك نیندن
 اولوب و بوسوت صولدن ینه بو قارواونه صول صاوه به
 قاروشوغی صلحه قاروشونه و ارنجه سرد و پوزه غه و زینه
 سجا قاری طرفینك صانع طرفین صاوه نك بریته سول
 جنبه اولن اوزده حدود قید و اعتبار اولمشد و بو مابندن
 بوسوت صولدن بو قارواونه صونیه و ارنجه نهر صول و نینجه
 واضح اولنجه نین طرفینك قید اولنجه کول سینه نك
 سرور و عبور و دکر ک طرفینك رعایا ازی حل النونه تنقل یکن
 شرط صلحه اولمله آمله لرنك تهریم و بیان بود که بوسوت
 صولدن برقرار و دست مکت برده صول طرفه قریب ابتدا راجه
 آمله سیلچند نون یک ناعت ینه صول طرفه قریب زوبان آله
 سولندن اونی ناعت برده صانع طرفه قریب راسته رجه آله س
 واندن اولن مکت برده بروت قاروشون ینه صول طرفه قریب

وایچند طوقوزی برای تل برک و قوزوق مقداری قال تخمه ترغایا ایچ صائیه
 حددا و نش بر جدید مطبخ و راهله در خوا پیش و محافظه بی وضع و نش و نش
 اوکده سوکارنده بر باد طاق و ایچنده کولان و ستنده بر شاه طوب و بر کولک
 وارول شاه یو اولون و اشاق سینه بر شاه طوب باطله اوج بر انقی بد کلری کولک
 طوب و بهیکه سرحدنده و بر نوزخ قلعہ سنک قارشوسنده تخمینا دست
 ساعتک ۱۰ و واقع بر نیک قلعہ سی خرابه سنده محافظه بی و بر خرمنوی
 وضع اولون و جدید ایچ قلعہ قوس و وارونده جدید تخمه اردن محافظه بی
 محل با پیش و قلا در و شنه قلعہ سی قارشوسنده تخمینا ایچ ساعت ۱۰ و
 بر ترفه قلعہ سی خرابه سنده بر جدید جارتان یا بلور بی طرفه با در مقابل
 جککش و بر بی طوب و محافظه بی وضع او نش بر قلا در و شنه قلعہ سینه
 یک ساعت ۱۰ و بر قریبته قلعہ سی خرابه سنده بر جدید جانه او طه یا بلور
 محافظه بی وضع او نش و منجبه و بیکر قلعہ لرینک مقابله لرند تخمینا
 دور در جسر ساعت ۱۰ و بر قوتقوج قلعہ سی خرابه سنک جوانیا بر جبهه سینه
 در زنده شراپو و بیج قلعہ سینه جدید اصمه قبو و کجا تمه طایبه و در یو کندن
 بر جدید جارتان و یا بلور بی خبر طوب و محافظه بی وضع او نش و بهیکه لرند
 طریقه بی یک ساعت و اوستره و پنجه به دورت ساعت ۱۰ و کرم قلعہ سی
 حربه سینه جدید یو و بر جدید جانه او طه یا بلور محافظه بی وضع
 و نش منوال محوز و زده مشاهده و ثوب و کله و قح حاد در سوبت بوزون
 مسریب و ز بر بی دیگا کولدر حایا بوسنه و نیسی و ز بر کرم و نملو حاد
 حیدت حضرت لرینما علامه و بیج مرفقه روانه و نش و زنده الله خلق و
 و طه قلعہ منوال محوز و زده جمع لحوالی بی با شاحر لرینما افده ابد زنده لرند
 جاسار و قاز و کلا سبله مکانه بیوی نه وجهه و زده فیصل و بوزر عایر
 یدر در و بلور افریبه باشا کندی حسرتیک و مطامور مدد سیند زغب
 من قندی همور قائمه لر ای با علامه لیوب و کوندره کلری قائمه لر صورتی زده
 عینی با عرض و لند قلعہ ابدی خصوص بر بوزر محمد سولیشیلور بر صورت

و غ و سکا خبر و رود اید بنجه به دکن نوی قلعہ سی طبرایه طوقوزت
 علیحدت سبط و نوزده کال مرتبه جازر و مکنا و ثوب و محدث اولان قلع
 حدرتک دخی محافظه جیلری خراج و نیبه لر بی وضع ایدر بلور عهدنامه
 هابونک مضمون بیخونه د و بر و نملو در اشو فرمان طیشانی سربیکه کندن
 سندن ایدر سکنه خبره سوبن طه و امون و نملو در و ولیه در
 بر بوزون کربیع لاهریک و اقل ز رقیبه موزع سرب و مته صد
 دور در شریفینه و و جبالاتی بی و زده بی بر بی برت به و ایست
 و قاز و پنجه جنائنه حایا بوسنه و انبی سعاد ملو و ز بر مکرم طیل پشا
 حضرت لری طرف لرند ز مخصوصه مراد لرینه سکال مرتبه عقید و احترام که کار
 تقریر اولون با بنحو هنوز فیصل و بر نه کلمه واردا اولان مرتبه ایشا نه مثالا اشو

قید و شرح اولندی حوزت فی التاریخ المبرور

بسم الله الرحمن الرحیم

بیج هانی و منتخب تاریخ و اسرار
 و انوار العرفان فی سیرة السلف
 و کرمه و انوار الایمان
 من قلم

تاریخ

III

Prijevod

Ono što je napisano u ovoj ispravi potpuno odgovara izvornom tekstu. Napisao je rob božji Alauddin Sabit,¹ kadija u gradu Sarajevu. Neka mu bude oprošteno!

(pečat) Sabit

GRANICE BOSANSKOG VILAJETA

Pošto se granica Srema završava na mjestu gdje se rijeka Bosut svojim starim tokom ulijeva u rijeku Savu, odakle započinje granica Bosne, to je — prema carskoj ahitnami — rijeka Sava granica između dvije strane, od mjesta gdje se rijeka Bosut ulijeva u Savu do mjesta gdje se s bosanske strane rijeka Una ulijeva u Savu i zbog toga nije potrebno da se postavljaju nikakvi drugi znakovi. Granica je zapisana i prihvaćena tako da od početka granice, uzvodno do rijeke Une, teritorij zvrničkoj i bosanskog sandžaka i obala Save s lijeve strane ostaju pod dominacijom Visoke Porte, odnosno, od rijeke Bosuta uzvodno do nasuprot mjestu gdje se rijeka Una ulijeva u Savu, teritorij sandžaka Srema, Požege i Začasne² i obala Save s desne strane ostaje pod dominacijom austrijskog cara. Od ušća Bosuta, uzvodno, do rijeke Une rijeka Sava i ostrva koja se nalaze u njoj u vrijeme nagodbe, zavedena su kao zajednička. Pošto je jedan od uslova mira da se ona ravnopravno koriste kako za riječni saobraćaj tako i od strane podanika obiju država, opis i objašnjenje ostrva (ada) je kako slijedi:

— račanska ada,³ četiri sata uzvodno od Bosuta, blizu lijeve (bosanske) strane,

¹ Alauddin Ali, poznatiji pod pjesničkim imenom Sabit Užičanin, rođen je između 1650. i 1660. godine u velikom i bogatom Užicu. Zahvaljujući Seydi-zade Mehmed-paši, koji je uočio njegove sposobnosti, poslije završetka nauka u rodnom Užicu nastavlja obrazovanje u Carigradu. Poslije smrti svoga protektora prelazi u sudijsku službu. Najprije je postavljen za kadiju Čorlua, zatim Burgasa i Janje, a kasnije prihvata položaj muftije u Tekfurdagu. Sa ovog visokog položaja ponovo prihvata profesorski poziv, koji mu je, po svemu sudeći,

bio veoma drag. Godine 1700. postavljen je za vrhovnog kadiju u Sarajevu, 1704. premješten je u Konju, a 1707. u Diyaribekr, u istom zvanju. Umro je 1712. u Istanbulu i pokopan iza Topkapije, blizu Maltepe (up. Dr Safet beg Bašagić, *Bosnjaci i Hercegovci u islamskoj književnosti*, Sarajevo, 1912, str. 127—129).

² Drugi naziv za Čazmu.

³ Račanska ada, nalazi se između Sremske Rače i ušća Bosuta. Zaprema oko 6 ha. Danas je pod topolama, a ranije je bila i obrađivana.

- županjska ada,⁴ dvanaest sati odatle, također blizu lijeve strane,
- rastovička ada,⁵ šest sati odatle, blizu desne strane,
- brodska ada,⁶ nasuprot Brodu, deset sati odatle, također blizu lijeve strane, koja je evakuisana i na kojoj su porušeni šančevi i vojničke nastambe, a ratni materijal uklonjen. Poslije dugog raspravljanja, kada je Visoka Porta uputila Beču ilam, stiglo je naređenje austrijskog cara njegovom opunomoćeniku za granice⁷ da se uklone topovi i ostali ratni materijal na ovom ostrvu, a poruše rovovi i vojničke nastambe, i da i ovo ostrvo, poštujući sporazum, kao i ostala bude nenastanjeno i zajedničko, pa je na licu mjesta postupljeno u duhu toga naređenja, i ostalo je zajedničko. Oдавde do Jasenovca više nema nikakvih riječnih ostrva, a ukoliko se kasnije pojave, biće opet zajednička. Na ovaj način je rijekom Savom do rijeke Une precizirana granica Bosne.

GRANICA RIJEKOM UNOM

Kada se došlo u spomenuti Jasenovac,⁸ gdje se sastaje rijeka Una sa Savom, i kada je održano vijećanje sa svim prvacima i izvršeno razgledanje (terena), konstatovano je da se palanka desnom

⁴ Županjska ada, odavno ne postoji.

⁵ Rastovička ada, vjerovatno ada na ušću Bosne u Savu, blizu Bosanskog Šamca, ili ona koja se nalazi nešto ispod Slavenskog Šamca. Međutim, na topografskoj karti Gradište und Bos. Šamac (MI, 1914), obje se ove ade nalaze bliže bosanskoj obali. Nedaleko od ove posljednje ubilježena je još jedna ada, i ova je bliža desnoj, slavonskoj strani. Kod Srkulja (Dr Stj. Srkulj, *Uređenja međa po karlovačkom i požarevačkom miru*, in *Vjesnik kr. hrvatsko-slavonsko-dalmatinskoga zemaljskoga arkiva*, Zagreb, 1907, str. 22. i nap. 3) stoji Rastovizza, odnosno Hrastovicz.

⁶ Brodska ada, postoji i danas, zaprema 4—5.000 m². Mještani je nazivaju samo Ada. Nenastanjena je i povremeno mijenja oblik.

⁷ Grof Alois Ferdinand Marsilji, rođen je u Bolonji 1658. g. Vanredno sposoban i široko obrazovan, već od 1681. godine stupa u službu austrijskog dvora. Godine 1683. pao je u tursko zarobljeništvo i tom prilikom naučio turski. Otkupljen

je od Turaka 1684. g. u Budimu. Godine 1685. ponovo u službi Leopolda I, kao pukovnik, odbranio je od turskih napada Višegrad na Dunavu. Bio je na čelu austrijske komisije za povlačenje granica poslije Karlovačkog mira. Ostavio je dragocjene materijale, koji se odnose i na naše krajeve. Svi njegovi spisi nalaze se danas u Bolonji (up. Oswald Redlich, *Geschichte Österreichs*. Begonnen von Alfons Huber. Sechster Band. *Österreichs Grossmachtbildung in der Zeit Kaiser Leopold I*, Gotha, 1921, pp. 348, 355, 574, 605, 609; Baptistin Poujoulat, *Geschichte des Osmanischen Reichs von der Eroberung Konstantinopels bis zum Tode Mehmeds II*, übersetzt und bis auf die neueste Zeit vortgesetzt von Julius Seybt, Leipzig, 1853, p. 160).

⁸ Ovdje je riječ o Starom Jasenovcu na desnoj obali Save. Tragovi ovog grada vidljivi su u selu Donja Gradina, gdje se još i danas jedan lokalitet naziva Čaršija (up. Hamdija Kreševljaković, *Kapetanije u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo, Naučno društvo NR Bosne i Hercegovine, 1954, str. 80).

stranom svoje dužine prostire obalom Save, a njena lijeva strana i zaleđe dodiruju se sa njenim njivama i obradivim zemljištem, da je prostor ispred kojega se Una ulijeva u Savu ravnicom koja zbog uzdignutosti suprotne obale, koja je pod austrijskom upravom, nije osigurana od poplava i da se na završetku rijeke Une, gdje se ona svojim starim tokom ulijeva u Savu, nalaze visoka, šumovita brda i jedno ogromno, suho drvo. A pošto je ova obala ušća u Savu nizinski prostor, a Sava i Una se izlile, od same palanke Jasenovca prema Dubici nastala su na jasenovačkoj zemlji izvjesna jezera. Pošto se prostor ispred palanke, zbog kojega je nastao spor, ne nalazi unutar pravog, stalnog toka rijeke Une, ne može se ubrajati u riječna ostrva pod upravom austrijskog cara nego treba da se tretira kao jasenovačka zemlja. Ali, kada su oni taj prostor tretirali i uveli kao riječno ostrvo, i kada je od strane Visoke Porte o tome upućen ilam u Beč, od strane austrijskog cara naređeno je njegovom opunomoćeniku za granice⁷ da spomenuta ada, zbog riječnog saobraćaja, zbog mira i bezbjednosti jasenovačkog garnizona i stanovništva, poštujući sporazum, pripada Visokoj Porti, pa pošto je ovaj odustao, spor je otklonjen i to je došlo pod vlast (Visoke Porte). Između Jasenovca i tvrđave Dubice, koja je od njega udaljena tri sata hoda i čije se zemlje ovom obalom rijeke Une nastavljaju jedne na druge, nema nikakve kule niti građevine. Od Dubice do Kostajnice, koja je udaljena tri i po sata hoda, nalazi se jedan mlin, napuštena kula Slubin,⁹ ruševine kule Drenovice¹⁰ i, blizu Kostajnice, kula Soko,¹¹ koja je ispražnjena i predana Visokoj Parti. Odatle više nema građevina nego se njihove zemlje nastavljaju jedne na druge. Od Kostajnice do tvrđave Novi, koji je udaljen pet sati hoda, ovom obalom rijeke Une zemlje Kostajnice i Novoga koji su ostali Visokoj Parti, također se nastavljaju jedne na druge.

⁹ Islubin kulesi — Slubinska kula, kula Slubin. U Priloženoj Marsilijevoj karti *Slubinska Kula*. I kod Srkulja (nav. dj. str. 28) Islubin, odnosno Sslubin. Ova se kula nalazila naprema današnjem selu Slabinja, koje je približno na polovini udaljenosti između Dubice i Kostajnice. U Kopiji iz Istanbula, koja je također priložena, ova se kula naziva tvrđavom (kal'a-i Islabna, odnosno Castello Islanje). Danas ne postoje više nikakvi tragovi ove kule.

¹⁰ Drenofče kulesi — Drenovačka kula, kula Drenovac. Kod Srkulja (str. 28, nap. 2) Drenovza, odnosno Drenovac. Otprilike 5 km nizvodno od Bosanske Kostajnice, kod sela Petrinja, Una prima svoju desnu pritočicu — potok Drijenovac. Mještani istim imenom naziva-

ju i područje kojim prolazi ovaj potok. Na Marsilijevoj karti jasno je locirana *Drienovatz Kula*, na desnoj obali Une, nizvodno od Bos. Kostajnice. Danas ne postoje nikakvi njeni tragovi.

¹¹ Soko kulesi — kula Soko. Nalazila se sasvim blizu Bos. Kostajnice, na ušću potoka Tavija u Unu (danas je to dio Bos. Kostajnice koji mještani nazivaju Karaula). Na Marsilijevoj karti ona je označena kao *Karabassicza Kula*, a na Kopiji iz Istanbula ona se naziva tvrđava Soko (kal'a-i Soko, odnosno Castello Soko). Odavno nema nikakvih tragova ni ove kule. Prema jednoj zabilješci u hududnamama (pod oznakom NB na fotokopiji br. 13, a pod oznakom Š na fotokopiji br. 10) Austrijanci su ovu kulu predali Turcima 8. safera 1112. g. po Hidžri (26. VII 1700).

SPOR OKO NOVOGA I GRANICE ZEMALJA TVRĐAVE BUŽIM
ODAKLE JE ZAPOČETO POVLAČENJE GRANICE

Kada je trebalo da se pređe preko Une u Novom i razgraniče njegove prastare zemlje s one strane, opunomoćenik austrijskog cara, grof Marsilji,⁷ riječima: »Te zemlje pripadaju ojačanoj tvrđavi Novi Novi«¹² nije pristajao na razgraničenje da (te zemlje) pripadnu Visokoj Porti. Pošto je bilo nužno da se o tome obavijeste prijestonice i sačeka odgovor, složno je donesena odluka da se, osim navedenog spornog područja, pristupi razgraničavanju ostalih graničnih krajeva. Izašavši na brdo Klepala,¹³ gdje se završavaju zemlje Novoga, s desne strane prostirale su se zemlje austrijske tvrđave Gvozdanski, a s lijeve strane zemlje turske tvrđave Bužim. Kako su se njihova područja dodirivala a nisu bila razgraničena, to je, na spomenutom mjestu, radi razdvajanja zemalja i povlačenja granice, po zakonu i prema carskoj ahitnami u prisustvu svih prvaka i vojske dviju strana, iskopana i postavljena prva humka tvrđave Bužim.

Odatle naprijed i na putu jedna humka,¹⁴

— odatle, idući prema brdu zvanom Radović,¹⁵ kroz područje Gornje Jamnice,¹⁶ na desnoj strani puta jedna humka,

— odatle humka u blizini klanca,¹⁷ s desne strane puta, po kraj orahovih stabala,

— odatle humka na starom putu, na polovini doline Dabrna,¹⁸ koja se nalazi također na području Radovića,¹⁹

— zatim humka lijevo od vrha spomenutog brda Radović,

¹² Novi-i džedld — Novi Novi, na lijevoj obali Une, za razliku od Novi-i atlk na desnoj obali Une.

¹³ Klepalo, brdo koje se nalazi zapadno od većeg brda Gaj, sjeverno od sela Ivanjska, a jugozapadno od Bosanskog Novog. Obraslo je hrastovinom i bukovinom. Prilazi mu se sporednim putom, koji iz Bos. Novoga vodi uz potok Glodinu. Naziv je dobilo, kako to pričaju mještani, zato što se na njemu nalazilo »klepalo« (primitivna naprava koja je služila za davanje signala za uzburu, a sastojala se od daske obješene između dva stupa i drvenog čekića kojim je stražar lupao u tu dasku).

¹⁴ Ostaci ove humke, sjeverozapadno od brda Gaj, postoje i danas.

¹⁵ Brdo Radović ostaje s desne strane puta i granične linije, na teritoriju SR Hrvatske, jer ovuda pro-

lazi današnja međurepublička granica.

¹⁶ Gornja Jamnica, danas područje sela Kotarani. Kod starijih mještana još uvijek se čuje naziv Gornja Javnica (mjesto Jamnica, slično Jamnik — Javnik).

¹⁷ Kroz ovaj klanac i danas se odvija lokalni saobraćaj. Pored samog klanca žive porodice Tadića. Jablanova, međutim, nema.

¹⁸ Postoji Mala i Velika Dabrna. Ovdje je riječ o Velikoj Dabrni. Tu danas stanuju porodice Grandić, Čulibrk i Ceran. Ovom dolinom protječe i rječica Dabrna, koja u njoj ponire i ponovo izvire.

¹⁹ Radović, odnosno Radojić, kod Srkulja (str. 28, nap. 3) Radvić, odnosno Radovich. Ovdje je očigledno riječ o jednom širem području između Klepala i Radoča, koje se tada tako nazivalo.

— odatle, opet na području brda Radović, postavljena je sljedeća humka na desnoj strani puta, tako da joj se s lijeve strane nalazi voda Dabrna,

— zatim na vrhu brda Radović, s lijeve strane puta jedna humka,

— zatim humka na vrhu brda poznatog pod imenom Jamnik,²⁰

— zatim humka blizu jezera poznatog pod imenom Hrđevac,²¹ lijevo od spomenutog Jamnika,

— zatim humka u istom smjeru na vrhu brda zvanog Dvorac,²² između voda Čava i Ljubina,²³ među dva puta,

— zatim humka na desnoj strani puta, na mjestu zvanom Jelova Gora,²⁴

— zatim humka na lijevoj strani puta, na mjestu pod nazivom Metle,²⁵ nasuprot tvrđavi Bužim,

— zatim humka na mjestu zvanom Bukov klanac,²⁶ s desne strane puta, na prostoru gdje se sastaju putovi iz Bužima i Gvozdanskog,²⁷

— zatim humka na prostoru između dvaju putova, na vrhu brda Nikolin klanac,²⁸

— zatim humka na desnoj strani puta zvanog Nikolina kosa,²⁹

— zatim humka blizu potoka Nikoline kose,

²⁰ Jamnik — Javnik, brdo, istočno od Bužima a južno od Gvozdanskog. Ostaci grada Javnika nalaze se s druge strane brda, u SR Hrvatskoj.

²¹ Riječ je o Hrđevici, koja nije nikakvo jezero, nego lokva — pojilo za stoku. Nalazi se kod sela Bulečani, istočno od Bužima.

²² To je vrh brda koje se danas naziva Čorkovača, jugoistočno od Dobrog Sela. Naziv Dvorac danas je nepoznat.

²³ U svim rukopisima jednako napisano: c-v-h-l-v-b-n-h. Kod Srkulja (str. 29, nap. 4) Cebelubina, odnosno Ceve r. Lyubina. Ovdje se radi o dvjema rječicama: Čavi i Ljubini. Čava izvire u šumi Jovaš i južno od Čavnika ulijeva se u rječicu Baštru, kao njena lijeva pritoka. Baštra se, niže Bos. Otoke, ulijeva u Unu. Rječica Ljubina ulijeva se u Žirovac, također lijevu pritoku Une.

²⁴ Jelova gora, odnosno Jelovac, leži sjeverozapadno od Čorkovače. Ispod nje protječe Jelov potok.

²⁵ Metle — Metla. Na ovom području ima više toponima pod ovim nazivom. Jedna Metla nalazi se sjeverno od Bužima, druga sjeveroistočno od Podzvizda. Metla o kojoj je ovdje riječ nalazi se istočno od Bužima. To je nepošumljena zaravan između brda Čulumak i Jelovac, odnosno Jelova gora.

²⁶ Bukov klanac (kod Srkulja, str. 29, nap. 6, Bucua Glanza, odnosno Bukov Klanac), nalazi se ispod brda Čulumak, koje leži sjeverno od Dobrog Sela.

²⁷ Ovi putovi su i danas u upotrebi. Ostaci humke također postoje.

²⁸ Nikolin klanac, kod Srkulja (str. 29, nap. 7) Nicolina Glavica, odnosno Nikolina Klanac, brdo zapadno od Čulumka.

²⁹ Nikolina kosa, danas se tako naziva strana iznad sela Suzići ispod šume Dabruše, u Gornjem Žirovcu. Međutim, potok pod ovim nazivom nepoznat. Ispod navedene šume Dabruše ima više potoka od kojih se neki ulijevaju u Žirovac, a neki u Radašnicu.

- zatim se pređe potok, pa granica ide putom, a onda humka u dolini Radašnice,³⁰ na lijevoj strani puta,
- zatim se iziđe iz doline Radašnice, pa humka blizu bunara Grabovac,³¹ na lijevoj strani puta,
- zatim humka na mjestu zvanom Radačke ravnice,³² desno od puta,
- zatim humka na mjestu zvanom Stara Stražbenica,³³ na lijevoj strani puta,
- zatim humka s lijeve strane puta, na granicama Gunjevca³⁴ i Stražbenice,
- zatim humka na spomenutom brdu Gunjevac, na desnoj strani puta,
- zatim humka na brdu poznatom pod imenom Radonića glavica,³⁵ na mjestu kojemu je s desne strane Jasenov potok,³⁶ a s lijeve strane Babića potok,³⁷
- zatim još jedna humka na spomenutoj Radonića glavici, koja se nalazi također između dva navedena potoka,
- zatim humka lijevo od brda zvanog Babina glavica,³⁸
- zatim humka blizu potoka Vrh planine,³⁹ a na lijevoj strani puta Virstov potok,⁴⁰
- zatim je postavljena ogromna humka blizu jednog visokog stabla, a na mjestu zvanom Redžepovac,⁴¹ drugim imenom Rujska,⁴² a ispred nje je sasječeno drveće,

³⁰ Radašnica, pritoka Žirovca.

³¹ Grabovče pinari, bunar, izvor Grabovac, kod Srkulja (str. 29) Grabofza. Grabovac, pritoka Radašnice. Pored njega ide današnja međurepublička granica.

³² Radačke Ravnice, današnje selo Ravnice, koje se nalazi ispod planine Radač, odnosno Radoč. Ova humka postoji i danas.

³³ Stara Stražbenica, tako se naziva i danas. Samo brdo je nepošumljeno jer je stara šuma sasječena. Okolo se nalazi bjelogorica. Sada se vrši novo pošumljavanje.

³⁴ Ovaj ili sličan naziv među mještanima danas nepoznat.

³⁵ Ovo brdo danas nosi naziv Kremenac. Preko njega ide granica između SRBiH i SR Hrvatske.

³⁶ Jasenov potok, i danas pod istim nazivom. Ulijeva se u rječicu Bojnu, kao njena desna pritoka.

³⁷ Babića potok, kod Srkulja (str. 29, nap. 14) Babiga Potok, odnosno Babicha P. i Babina P. Danas se

ovaj potok naziva Borića potok. I on je desna prитоčica Žirovca.

³⁸ Babina glavica u jednom, a Babića glavica u ostala tri rukopisa hududname. Kod Srkulja (str. 30, nap. 1) Babiga Glavicza, odnosno Babina Glaviza. To je današnja Banjčeva glavica.

³⁹ Na isti način napisano je u svim rukopisima: vrh platine (sic!). Kod Srkulja (str. 30): Vrh Platina. Mislím da ovo treba čitati Vrh-planina ili Vrh planine. Neutvrđeno.

⁴⁰ U sva četiri primjerka hududname jednako napisano. Kod Srkulja (str. 29, nap. 2) Vristo Potok, odnosno Verstov P. Riječ je o potoku koji se danas naziva Brezov potok.

⁴¹ Ovaj lokalitet mještani nazivaju Redžinovac. Postoji i potok koji nosi isti naziv. Brdo Redepovac, koje se uzdiže južno od sela Komora, a zapadno od Gvozdanškog, ne dolazi u obzir jer se nalazi suviše sjeverno od granične linije.

⁴² Arapskim alfabetom napisano ovo ime može se pročitati Rujska,

— kada se dođe brdu Grabovac,⁴³ tačno naprema humci koja je postavljena na spomenutom Redžepovcu, postavljena je, također kao granični znak, velika humka u blizini jednog ogromnog hrasta, nakon što je i tamo sasječeno dosta stabala i okolina raščišćena tako da se vide suprotne planine,

— odatle je stara granica, zaveden je i prihvaćen pravac granice prema stablu oskoruše, koji će razdvajati i označavati zemlje dviju strana. Pokraj stabla spomenute oskoruše postavljena je velika humka,

— odatle preko planina postavljena je, naprema ovoj, humka na rubu šume, a graniče je Brestov potok⁴⁴ i potok Bojna,⁴⁵

— odatle do starih razvalina tvrđave zvane Bojnik⁴⁶ postavljeno je šest humki koje su blizu jedna drugoj, na desnoj i na lijevoj strani puta.

Pošto se spomenute razvaline nalaze između tvrđava Bužim, koji je na turskoj i Gvozdanskog, koji je na austrijskoj strani, stanovništvo obiju granica vuklo je svako na svoju stranu. Svaka strana je tvrdila da je to njihova zemlja od pamtivijeka, zbog čega je došlo do velike prepirke koja je prouzrokovala zastoje od dva dana. Da bi se otklonio nesporazum, uz pristanak obiju strana i uz saglasnost obaju opunomoćenika za granice porušeni su još postojeći ostaci (Bojnika). Samo je mjesto, gdje se nalazi napola srušena kula, ispunjeno zemljom i kamenom, pa je, kao ogromna humka, postalo granični znak.

— Zatim humka tačno nasuprot u dolini po nazivu Kurjašnica,⁴⁷

— zatim, nedaleko, humka na brdu Kolon⁴⁸ blizu jednog brijesta,

— zatim, također nedaleko, humka na desnoj strani puta,

— zatim humka blizu potoka Grabovac⁴⁹ s desne strane puta,

Rojska, Ruviska i sl. Kod Srkulja (str. 29, nap. 4) Rovisca, odnosno Ruvisca. Potok Rujska ili Redžepovac danas nosi naziv Redžimovac.

⁴³ Grabovče — Grabovac, Grabovica. Tako je napisano u hududnamama pod oznakom NB i Š. U istanbulskom rukopisu, međutim, stoji Grlevdže. To je današnji Grljevac, istočno od Vrnograča, a zapadno od Donjeg Žirovca.

⁴⁴ Radi se o potoku Brestovac, koji se ulijeva u rječicu Bojnu, a ova, sa svojim ostalim pritokama, u Glinicu, sjeverno od Vrnograča.

⁴⁵ Rječica Bojna nastaje od Male i Velike Bojne, koje izvire na području Kobiljaka.

⁴⁶ Bojnik kal'asi — tvrđava Bojnik, vjerovatno lokalitet koji se danas naziva Zidina, a nalazi se između Hrvatske Bojne i Bosanske Bojne.

⁴⁷ Kurjašnica, potok koji izvire na istoimenom brdu, ulijeva se u Bojnu kao njena desna pritoka.

⁴⁸ Kolon, Kolun Kulun ili sl. Kod Srkulja (str. 30, nap. 10) Coluna, odnosno Kolum. Ovaj naziv među mještanima nije u upotrebi. Riječ je o brdu koje se danas naziva Kolostraža, a nalazi se sjeverozapadno od Bos. Bojne a južno od Krivaje.

⁴⁹ Grabovac, potok, i danas pod istim nazivom.

- zatim humka na brdu Čehajina kosa,⁵⁰
 - zatim još jedna humka na brdu Čehajina kosa,
 - zatim je, ponovo na Čehajinoj kosi, označeno jedno veliko drvo i pokraj njega je postavljena humka,
 - zatim humka na mjestu gdje se sastaju rijeke Čemernica⁵¹ i Bakota,⁵²
 - zatim dolazeći Ivaniš potoku⁵³ humka na lijevoj strani puta,
 - zatim je postavljena humka na brdu Ivaniš kosa.⁵⁴
- Tu se završavaju granice tvrđave Bužim.

GRANICE ZEMALJA TVRĐAVE VRNOGRAČ

- Prva humka postavljena je blizu Šahinovog potoka,⁵⁵
- odatle je granica Šahinov potok, pa humka naprema Šahinovom grobu,⁵⁶ na rubu doline,
 - zatim humka upravo pored Šahinovog groba,
 - zatim humka na brdu Dabrina,⁵⁷ desno od puta,
 - zatim humka na mjestu gdje zaokreće put na brdu Krivaje,⁵⁸ lijevo od drumu zvanog Lumbardanik,⁵⁹

⁵⁰ Kethoda kosasi — Čehajina kosa. Kod Srkulja (str. 30, nap. 11) Chetuda Cossa, odnosno Chehaja kosa, danas je to Čoragina kosa.

⁵¹ Čemernica, desna pritoka Bojne. Izvire na istoimenoj planini.

⁵² U svim turskim rukopisima Bakota. Kod Srkulja (str. 30, nap. 12) Baccoto, odnosno Bakota. Na topografskoj sekciji Žirovac und Vrnograč (MI, 1908) sa brda Bakotnac silazi jedan potok koji se ulijeva u Čemernicu južno od brda Tavani. Riječ je upravo o ovom potoku. On se danas naziva i Bakotin potok.

⁵³ Vjerovatno se tada tim imenom nazivao potok ispod Ivaniševca, na području Oblaja, sjeverno od Vrnograča.

⁵⁴ Radi se, svakako, o kosi iznad Ivaniševca. Međutim, ovaj naziv nije u upotrebi među mještanima.

⁵⁵ Šahin potogi — Šahinov potok, kod Srkulja (str. 31, nap. 1) ...rivolo di Isahin... odnosno Gahm. To je današnji Šainovac, izvire na istoimenom brdu koje se na topografskoj sekciji Žirovac und Vrnograč (MI, 1908) naziva i Mađarčev brdo. Porodice Mađarac i danas žive u ovom kraju.

⁵⁶ Šahin mezari — Šahinov grob, kod Srkulja (str. 31) ...alla sepultura di Isahin... Ovaj je naziv nepoznat među okolnim stanovništvom. Niško se ne sjeća nekog starog, po našem čuvenog groba u ovom kraju.

⁵⁷ Dabrina, brdo između Krivaje i Šainovca.

⁵⁸ Krivaja, brdo sjeverozapadno od Šainovca a sjeveroistočno od Starog Sela.

⁵⁹ Lumbardenik... tariik, na drugom mjestu: Lumbardenik yolu — Lumbardenički drum, put. Naziv Lumbardenik susrećemo kao lokalitet na raznim područjima. Na geografskoj sekciji Karlovac (izdanje Vojnogeografskog instituta, dopunjena 1954, 1:100.000) Lumbardenik je područje južno od Slunja, između rijeke Slušnice i potoka Pribilić; na geografskoj sekciji Bihać (izdanje Vojnogeografskog instituta, dopunjena 1967, 1:100.000) Lumbardenik je vrh (1.101 m) zapadno od Gornjeg Lapca, a na sekciji Knin (izdavač isti, dopunjena 1958, 1:100.000) Lumbardenik je jedna šuma južno od Mazinske planine a sjeveroistočno od Mazina, i jedan vrh koji leži sjeverozapadno od Ve-

- zatim humka ponovo na brdu Krivaje, lijevo od puta,
- zatim humka na nizbrdici koja vodi potoku,⁶⁰
- zatim humka kada se dođe do same strmine,
- zatim humka uvrh Bukovog potoka,⁶¹ na mjestu pod nazivom Sazinska kosa,⁶²
- zatim humka na Sazinskom brdu⁶³ blizu Bukovog potoka.

Spomenuti potok je uz pristanak obiju strana prihvaćen i ubilježen kao granica sve do utoka u rijeku Glinicu,⁶⁴ a rijeka Glinica je također prihvaćena i ubilježena kao granica sve do mjesta gdje se ulijeva u Glinu. Kada se dođe do mjesta, na prostoru gdje je ušće, postavljena je jedna visoka humka, a zatim je označeno i nekoliko visokih drveća. Odatle je granica rijeka Glina do mjesta po imenu Ponikle,⁶⁵ gdje se u Glinu ulijeva potok Podzvizd.⁶⁶ Tu se završavaju granice spomenute tvrđave.

GRANICE I ZEMLJE TVRĐAVA KLADUŠA I OD DAVNINA PORUŠENOG PODZVIZDA

Od mjesta gdje se u Glinu ulijeva spomenuti potok Ponikle,⁶⁷ granica je ponovo rijeka Glina. Pošto se rijeka Rabinja,⁶⁸ koja dolazi s lijeve strane i ulijeva se u Glinu, nalazi, idući prema njenom izvoru, upravo na rubu starih zemalja spomenutih tvrđava, to je i ova rijeka prihvaćena kao granica. Pošto je uz saglasnost svih prvaka i vojske obiju strana postavljena velika humka na mjestu gdje se (Rabinja) ulijeva u Glinu i kada se rijekom Rabinjom dođe do njenog izvora, zemlje tvrđava Kladuša i Podzvizda razgraničene su dvjema navedenim rijekama i završavaju se na izvoru (Rabinje).⁶⁹

like Popine. Na samom prevoju na Mazinskoj planini, kojim prelazi Lumbardenički drum, jedan se lokalitet i danas naziva Pošta.

⁶⁰ To je Bijeli potok, ulijeva se u Glinu kod Krivajskog luga.

⁶¹ Naziv Bukov potok danas je nepoznat. Ovdje se radi o potoku ispod sela Bukovlja, koji se ulijeva u rijeku Glinu kao njena desna pritoka. Njime i danas ide međurepublička granica.

⁶² Ova se kosa danas naziva Kurtova kosa.

⁶³ Među mještanima je nepoznat naziv Sazinsko brdo.

⁶⁴ Glinica, desna pritoka Gline.

⁶⁵ U svim rukopisima Ponikle. To je seoce Ponikve, sjeverno od Podzvizda, na desnoj strani Gline.

⁶⁶ Podzvizd, kraj, selo i potok. Potok se ulijeva u Glinu ispod seoceta Ponikve. Mještani ga nazivaju i Podzvizdska rijeka.

⁶⁷ Ovdje se radi o grešci pisara: treba Podzvizd.

⁶⁸ Rabinja, desna pritoka Gline.

⁶⁹ Rijeka Rabinja izvire na području Gornje Gline, zapadno od sela Ponor, ponire i ponovo izvire na području Cvijanović brda, i između sela Glina i Kestanovac ulijeva se u Glinu.

GRANICE ZEMALJA ODAVNO PORUŠENOG CETINA,⁷⁰ POPRAVLJENOG
CAZINA,⁷¹ PEĆI⁷² I TRŽCA⁷³ DO NA RIJEKU KORANU⁷⁴

Naprama izvoru spomenute rijeke Rabinje, na rubu šume, postavljena je jedna humka,

— zatim humka pokraj velikog hrasta, na putu poznatom pod nazivom Cetinovo bilo,⁷⁵

— zatim je postavljena humka, na desnoj strani puta Cetinova bila, na otvorenom prostoru koji je livada poznata pod nazivom Kabilovo Razbojište,⁷⁶

— zatim su obje strane prihvatile granicu tako da od mjesta gdje se rijeka Gnojnica⁷⁷ ulijeva u rijeku Koranu, gdje je svršetak granice, sva polja, livade, otvorena i ravna mjesta, koja se nalaze s desne strane na području tvrđave Slunj, ostaju pod dominacijom austrijskog cara, a sve visoke planine na lijevoj strani, također do spomenute rijeke, ostaju pod upravom Visoke Porte. Ali, kada se od humke, na spomenutom otvorenom prostoru zvanom Kabilovo Razbojište, podnožjem planine izbije na livade preko vode Grabovca,⁷⁸ na desnoj strani puta, blizu jednog visokog drveta, postavljena je velika humka tako da joj se humka Kabilova Razbojišta nalazi tačno nasuprot,

— zatim je, padinom niz brdo, opet na obali rijeke Grabovca, postavljena velika humka,

— Zatim se ponovo pređe (Grabovac), a onda, preko brda, humka nasuprot rijeci Krleđuši,⁷⁹

— zatim humka pokraj breze u blizini rijeke Krleđuše,

— zatim humka uvrh selišta Gnojnice,⁸⁰ pokraj jednog drveta,

⁷⁰ Četin — Cetingrad, jugozapadno od Velike Kladuše.

⁷¹ Istazin — Cazin, sjeverno od Bihaća.

⁷² Pekler — Peći, danas Pećigrad, na cesti Cazin—Velika Kladuša.

⁷³ Tržac, selo na Korani, zapadno od Cazina a južno od Velike Kladuše.

⁷⁴ U rukopisima NB i Š čitav ovaj sektor granice ispušten.

⁷⁵ Cetinovo bilo, kod Srkulja (str. 32) Cetinobilo, danas Cetinsko bilo, nalazi se zapadno od Cetingrada.

⁷⁶ Kod Srkulja (str. 32, nap. 4) Cobillovo Razboiste, odnosno Rabillovo R. U ovom kraju postoje dva

lokaliteta pod nazivom Razbojište, a toponim Kabilovo razbojište među mještanima je nepoznat.

⁷⁷ Gnojnica, desna pritoka Korane, ulijeva se u nju jugozapadno od Cetinske Varoši.

⁷⁸ Grabovac, potok, desna pritoka Korane, izvire na brdu pod istim nazivom.

⁷⁹ U svim turskim rukopisima jednako napisano: Krleđuše. Kod Srkulja (str. 32, nap. 7) Chirlandussa, odnosno Kirladussa. To je Krnjaduša, rječica i naselje jugozapadno od Tatar Varoši a sjeveroistočno od Slunja.

⁸⁰ Danas postoji selo Gnojnice, sjeveroistočno od Slunja a jugoistočno od Cetingrada.

- zatim humka na rubu selišta Grojnice,
- zatim se ponovo zaokreće, pa jedna velika humka na selištu Grojnica, pored jednog hrasta na rubu brda,
- zatim se putom zalazi u planinu i na mjestu gdje se rijeka Gnojnica⁸¹ ulijeva u rijeku Koranu postavljena je u planini velika humka, čime su na opisani način razgraničene i dovršene stare zemlje spomenutih tvrđava na ovoj strani rijeke Korane.

POVLAČENJE GRANICA I OZNAČAVANJE STARIH ZEMALJA TVRĐAVA TRŽCA, OSTROŠCA,⁸² BIHAĆA, BREKOVICE⁸³ I PORUŠENOG DREŽNIKA,⁸⁴ KOJE SU NA ONOJ STRANI RIJEKE UNE

Kada se prešlo preko spomenute rijeke i naumilo započeti razgraničavanje navedenih zemalja, opunomoćenik austrijskog cara grof Marsilji, trojica generala koji su se nalazili s njim i ostali pouzdanci austrijskog cara, u svom odgovoru i zajedničkom stavu zahtijevali su da se poruše Furjan,⁸⁵ Drežnik, kula čifluka Lapac⁸⁶ i ruševine Boričevca,⁸⁷ iako su iz temelja bile obnovljene, jer su to bila stalna žarišta smutnji i sukoba između dviju krajina. Usljed spora oko njihovog rušenja i našeg odbijanja (da se poruše) mnogo dana smo se zadržavali na tom mjestu i zatezali, i zbog spomenutih zemalja poslovi oko granica su odgađani četiri mjeseca. Kada su ponovni spor i podvojenost dviju strana postali jasni i očigledni, svi prvaci i stanovništvo islamske krajine smatrali su ispravnim i insistirali su na tome, da pored u dva navrata donesenih šerijatskih rješenja, u petom članu carske ahitname izričito stoji da opunomoćenici dviju strana, koji su određeni za povlačenje granica, treba da otklanjaju nesporazume, pa je izdato pismeno rješenje da u smislu šerijatske odluke navedene ruševine ostanu u svom razrušenom stanju i da se u njima ne podižu građevine, ali da se, u smislu ahitnama, ni na koji način ne smije ometati podizanje kuća i nastambi oko njih, stanovanje i bavljenje gospodarstvom i zemljoradnjom.

⁸¹ Vid. nap. 77.

⁸² Ostrožac, južno od Cazina.

⁸³ Brekovicica, sjeverno od Bihaća.

⁸⁴ Drežnik — grad, zapadno od Cazina.

⁸⁵ Huryan — Furjan, jugoistočno od Slunja.

⁸⁶ Lapsa čiftligi kullesi — kula čifluka Lapac. Strogi centar Donjeg Lapca i izvor kojim se napaja njegov vodovod i danas se naziva Kula. Međutim, odavno nema bilo kakvih tragova kule.

Poslije svega ovoga, prešli smo preko rijeke Korane, pa je postavljena humka pored hrasta u neposrednoj blizini Korane, naprema maloj adi,⁸⁸ između šklopskog⁸⁹ i šturličkog prelaza,⁹⁰

— zatim humka pored jednog hrasta u Koranskom lugu,⁹¹ između dva brijega,

— zatim humka pored jednog brijesta, na mjestu blizu potoka Hurjašnice,⁹² podno Radovanove kose,⁹³

— zatim humka pored velikog hrasta podno brda, na mjestu gdje se izlazi iz Hurjanskog luga⁹⁴ na ovoj strani potoka Privrilice,⁹⁵

— zatim humka na putu, između bukovog i hrastovog stabla,

— zatim je označenog jedno veliko hrastovo stablo sa četiri rašlje,

— zatim je postavljena humka pokraj stabla graba, na brdu naprema Furjanu.⁸⁵ Ruševine Furjana⁹⁶ ostaju unutar islamske granice,

— zatim humka pokraj stabla breze, između izvora Furjašnice i Brezovog polja,⁹⁷

— zatim humka pokraj hrasta, na rubu obronka, naprema planini Mašvini,⁹⁸

— zatim humka pokraj malog hrasta, u šumi, između dvije jame,

— zatim humka kod hrasta na mjestu zvanom Rudeničko polje,⁹⁹

— zatim humka pored puta, uz jedan visoki hrast koji ima četiri rašlje, na mjestu pod nazivom Vrh Rudeničkog polja,¹⁰⁰

⁸⁷ Boričevac, sjeveroistočno od Gornjeg Lapca a jugozapadno od Kulen Vakufa.

⁸⁸ Mislím da je ovdje riječ o adi koja se nalazi u Korani južno od Sklopa, kojoj je prema sjeveroistoku selo Trnovi, a prema jugozapadu selo Alagići.

⁸⁹ Išklop gečidi — Sklopski prelaz, brod, gaz. Selo Sklop nalazi se na lijevoj strani Korane, jugoistočno od Slunja.

⁹⁰ Išturlík gečidi — Šturlićki prelaz, brod, gaz. Selo Šturlić nalazi se sjeverno od Tržca, na desnoj obali Korane.

⁹¹ Koranski lug, kod Srkulja (str. 33) Bosco della Corana. Selo Koranski Lug nalazi se jugozapadno od sela Šturlić, a jugoistočno od Furjana.

⁹² Hurjašnice — Furjašnica, rječica koja izvire ispod planine Ma-

švine, a ispod Furjana, kod Božić Sela, sastaje se sa rječicom Grabačnicom.

⁹³ Kod Srkulja (str. 33) Radovan Cossa, nepoznato.

⁹⁴ Nalazi se istočno od sela Brezovac, pod planinom Mašvinom.

⁹⁵ Neutvrđeno.

⁹⁶ Na topografskoj sekciji Sluin (MI, 1915) postoji toponim Gradina, na brdu južno od Furjana.

⁹⁷ Brezovo polje, najvjerojatnije polje sela Brezovac, jugozapadno od Furjana.

⁹⁸ Mašvina, planina južno od Furjana.

⁹⁹ Kod Srkulja (str. 34, nap. 2) Rodenizco Polle, odnosno Rudeničko Polje, a na str. 34. Plesnicza. Riječ je o polju sela Lipovac, koje razdvaja planine Mašvinu i Bliznicu. Gornji naziv danas nije u upotrebi.

¹⁰⁰ Radi se o polju sela Lipovac.

- zatim humka pored hrasta, ponovo na spomenutom Rude-
ničkom polju,
- zatim humka opet u Rudeničkom polju, pored hrasta,
- zatim humka pored hrasta sa dvije rašlje, također u Ru-
deničkom polju,
- zatim humka pored hrasta, između planine Bliznice¹⁰¹
i Rudeničkog polja,
- zatim humka na putu ispod Bliznice,
- zatim humka kod hrasta, na vrhu brda koje se zove tačno
Bliznica,
- zatim humka na mjestu pod nazivom Delibašin Raz-
boj,¹⁰² ispod spomenute Bliznice,
- zatim se pređe preko druma Lunbardanik,⁵⁹ pa hum-
ka na Rakovičkom polju,¹⁰³
- zatim humka na ravnom prostoru, na mjestu gdje se pre-
lazi preko malog potoka,¹⁰⁴
- zatim na gornjoj strani potoka Rakovica,¹⁰⁵ također
jedna humka,
- zatim je jednu osminu sata granica spomenuti potok, pa
humka pored hrasta, na brdu koje se nalazi na onoj strani potoka,¹⁰⁶
- zatim humka uz hrast pored puta u ravnici,
- zatim humka pored malog hrasta na brdu iznad izvora
Grabovca,¹⁰⁷
- zatim humka pod brdom, kod hrasta, također na gornjoj
strani spomenutog Grabovca,
- zatim humka na prostoru između brda i izvora spome-
nutog Grabovca,
- zatim humka blizu Šarčevog dola,¹⁰⁸
- zatim humka pokraj starog druma, uz jedan hrast sa dvje-
ma rašljama, između dvije jame,
- zatim humka uz stablo breze, također između dvije jame,
naprema planini Runavici,¹⁰⁹

¹⁰¹ Postoje dvije Bliznice, jedna pokraj druge. One razdvajaju područja Lipovac i Selišće.

¹⁰² Delibaši razboji — Delibašin razboj, kod Srkulja (str. 34, nap. 3) ...delli Bassi Razboi (sic), odnosno Basi Razboi. Toponim pod ovim nazivom nepoznat.

¹⁰³ Polje sela Rakovice, sjevero-zapadno od Drežnika, kojim protječe istoimena rječica.

¹⁰⁴ Ova humka nalazi se blizu lokaliteta koji se danas naziva Sajmište.

¹⁰⁵ Potok Rakovica, mala ponornica, koja protječe kroz neravno i vrtačama bogato, kraško Rakovičko polje. Ponire u samom podnožju

planine Bliznice, nedaleko od lokaliteta koji mještani nazivaju Švica.

¹⁰⁶ Ova humka nalazi se u neposrednoj blizini današnje nove osnovne škole.

¹⁰⁷ Grabovac, ponornica, protječe kroz istoimeno selo koje leži između Rakovice i Drežnika. Ponire blizu lokaliteta pod nazivom Jovina pećina.

¹⁰⁸ Šarčev dol, Šarčodol, kod Srkulja (str. 34, nap. 5) Sarzodol, odnosno Groca Dol i Garca-dol, danas Šarčodol, leži jugoistočno od izvora rijeke Grabovac.

¹⁰⁹ Runjavica, Runavica ili sl., kod Srkulja (str. 34, nap. 6) Rudavicza, odnosno Runjavicza. Ovaj

— zatim humka pored hrasta, opet između dvije jame, pod spomenutom planinom Runavicom,

— zatim humka uz hrast ispod puta, upravo iznad Korane, na mjestu poznatom pod imenom Mlinski prelaz.¹¹⁰

Na onoj strani Korane stare zemlje navedenih tvrđava razgraničene su i završene na izloženi način.

OPIS POSTAVLJANJA ZNAKOVA I GRANICE POVUČENE GREBENOM PLANINA KOJE SU NASUPROT I KOJE SU MEĐE TVRĐAVA IZAČIĆ¹¹¹ I BIHAĆ, KOJE SE NALAZE S OVE STRANE KORANE NAPREMA PLANINI PLJEŠIVICI

Prešavši preko spomenute rijeke postavljena je jedna ogromna humka na vrhu brda poznatog pod imenom Pogledalac,¹¹² koje gleda prema jezerima na planini Plješivici, koja su izvor rijeke Korane. Drveće oko nje je sasječeno,

— odatle grebenom spomenutih planina, pa humka na mjestu poznatom pod nazivom Koprivita kosa,¹¹³ iznad Željevskog puta,¹¹⁴

— zatim grebenom spomenute planine, humka na mjestu poznatom pod nazivom Vrh Plješivice,¹¹⁵ na putu Vrževit,¹¹⁶

— zatim, također bilom planina, pa na putu za Farkašić¹¹⁷ postavljena je humka nasred puta.¹¹⁸ Na spomenutom mjestu završavaju se granice planina koje se nalaze naprema tvrđavama Izačić i Bihać.

naziv danas nije u upotrebi. Međutim, široko, blago nagnuto područje, koje gleda prema Grabovcu, mještani nazivaju Ruja.

¹¹⁰ Degirmen gečidi — mlinski prelaz, kod Srkulja (str. 34, nap. 7) passagio del Molino, odnosno Degirmen gedschidi i Mlinarische Brücke. I danas se tako naziva prelaz preko Korane, jugozapadno od Irinovca, blizu sela Čatrnja.

¹¹¹ Izačić — Izačić-grad, jugoistočno od Drežnika, a sjeverozapadno od Bihaća.

¹¹² Još uvijek se može čuti naziv Pogledalac, iako narod ovo brdo naziva Pogledalci. Nalazi se iznad današnjeg seoceta Čatrnja, sjeverozapadno od Drežnika a jugoistočno od sela Sabljakovo.

¹¹³ Koprivita kosa, kod Srkulja (str. 35, nap. 5) Caprovita Cossa, odnosno Kaprovita Kossa, Kuprovita i Koprivica Berg. Neutvrđeno.

¹¹⁴ Zeleve yoli — željevski put, put za Željevu. Selo Željeva na ovom drumu ispod Plješivice leži jugoistočno od Izačića. Danas se ovaj put naziva Stara cesta, zapušten je i upotrebljava se samo u lokalnom saobraćaju.

¹¹⁵ To je Gola Plješivica, vrh sa nadmorskom visinom od 1.649 m.

¹¹⁶ Vrževit, leži jugoistočno od vrhova Gola Plješivica i Crni vrh, a zapadno od sela Zavalje i Među-dražje.

¹¹⁷ Farkašik yoli — put za Frkašić. Donji i Gornji Frkašić, jugoistočno od Titove Korenice, pod Plješivicom s krbavske strane.

¹¹⁸ Na karti »Pregledni nacrt gospodarske jedinice Velika Plješivica — Drenovača«, u vlasništvu šumskog gospodarstva Gospić, šumarija Donji Lapac, ispostava Nebljusi, 1:25.000, ubilježen je lokalitet Unjka (bez sumnje iskrivljeno od humka),

OPIS POVUČENIH I UTVRĐENIH GRANICA GREBENOM PLANINA KOJE SU NASUPROT GRANIČNIM PODRUČJIMA I ZEMLJAMA KULE ORAŠAC,¹¹⁹ KULE ČIFLUKA LAPAC, PORUŠENE TVRĐAVE BORIČEVAC,¹²⁰ TVRĐAVE STARA OSTROVICA¹²¹ I PALANKE KULEN VAKUF¹²²

Kada se od humke na spomenutom drumu za Farkašić grebenom planina dođe do planine Kuk,¹²³ postavljena je jedna humka na putu, u blizini Klupe,¹²⁴

— zatim, idući također grebenom, humka na mjestu zvanom Visoka lokva,¹²⁵ koja se nalazi na Mazinskoj planini,¹²⁶

— zatim, ponovo grebenom planina, humka na mjestu zvanom Duga poljana,¹²⁷ na Lunbardaničkom drumu,¹²⁸

— zatim je postavljena humka na mjestu zvanom Gradovita kosa¹²⁹ sa Velikim Liscom.¹³⁰ Tu se završavaju granice koje se nalaze naprema spomenutim graničnim područjima.

zapadno od plješivičkih vrhova Vitorog i Trepetljakovac, a sjeveroistočno od Škonićevog vrha, blizu glavne saobraćajnice koja iz Udbine, odnosno Donjeg Lapca, prelazi preko Plješivice i vodi prema sjeveru.

¹¹⁹ Sjeveroistočno od Kulen Vakufa, na desnoj strani Une.

¹²⁰ Boričevac, jugozapadno od Kulen Vakufa.

¹²¹ Stara Ostrovica, danas Ostrovica, selo pored puta koji iz unske doline vodi, preko Boričevca, u Gornji Lapac.

¹²² Vakf-i Una — Kulen Vakuf, varošica na Uni, jugozapadno od Bihaća.

¹²³ Dio Plješivice i vrh (nadmorska visina 1.172 m) kojim prolazi put koji preko Plješivice spaja Lapačko i Kravsko polje.

¹²⁴ Klupe, Klupa, kod Srkulja (str. 35, nap. 13) Culpa, odnosno Klupe. Lokalitet pod ovim nazivom nepoznat na terenu. Međutim, sami vrh Kuka, gledan od vrha Čeline, dakle u pravcu jugozapada, izgleda

stepeničasto, upravo kao ogromne klupe poredane jedna iznad druge.

¹²⁵ Visoka lokva, kod Srkulja (str. 35, nap. 14) Kisocolocon, odnosno Vissoka Loqua. Na ovom području postoje brojne vrtče u kojima se voda zadržava samo privremeno. Neka lokva u kojoj se voda zadržava preko čitave godine ne postoji.

¹²⁶ Mazin yaylasi — Mazinska planina, sjeverozapadno od Mazina.

¹²⁷ To su kosanice koje pripadaju stanovnicima Mazina. Danas se čuje naziv Poljana.

¹²⁸ Vid. napomenu 59.

¹²⁹ Gredovita kosa, jugozapadno od sela Brezovac. I danas je u upotrebi ovaj put koji vodi planini Čemernici.

¹³⁰ Ima mnogo brda, planina i vrhova koji se nazivaju Lisac. Ovdje je riječ o Brezovačkom Lisicu (1.111 metara nadmorske visine), koji se nalazi sjeverozapadno od sela Brezovac, a ne o brdu Lisac, koje leži istočno od Gornjeg Lapca.

OBJAŠNJENJE RAZGRANIČAVANJA NAHIJE SRB,¹³¹ KOJA JE
NENASTANJENA I KOJA SE NE OBRADUJE I NJENIH GRANIČNIH
ZNAKOVA GREBENOM PLANINA, KOJI SU POSTAVLJENI ONAKO
KAKO SU TO ZAKLJUČILI I ODREDILI STRUČNJACI I ISKUSNI
I ODABRANI LJUDI POGRANIČNOG STANOVNIŠTVA

Od humke na spomenutom Velikom Liscu postavljena je humka na vrhu planine Čemernice,¹³² pored bunara,¹³³

— zatim humka ponovo na planini Čemernici, na mjestu poznatom pod nazivom Dobarštica,¹³⁴

— zatim humka na vrhu planine poznatom pod imenom Kupiruha,¹³⁵ koji se nalazi na završetku spomenute planine Čemernice,

— zatim humka na vrhu poznatom pod nazivom Stražbenica,¹³⁶ koji gleda prema nahiji Srb,

— zatim je postavljena humka od kamena uvrh klanca Popina,¹³⁷ na desnoj strani puta, uz jedno veliko stablo,

— zatim uzbrdo i prema vrhu planine Popuštak,¹³⁸ pa humka na jednom golom i dugačkom brdu,¹³⁹

— zatim humka na jednom velikom kamenjaru, upravo na planini Popuštak, tako da su ove dvije humke blizu jedna drugoj i jasno se vide,

— zatim se ide sasvim pravo grebenom planine Popuštak tako da potok Korita¹⁴⁰ i njegove vododerine ostaju na desnoj strani. Kada se stigne paralelno sa Malom Popinom,¹⁴¹ po-

¹³¹ Gornji i Donji Srb, jugoistočno od Mazina a sjeveroistočno od Knina.

¹³² Ovdje je riječ o Čemernici koja se pruža jugoistočno od Mazina, prema Dobašnici, a ne o Čemernici između Dabašnice i Srba.

¹³³ Na vrhu Čemernice i danas postoji ovaj izvor čija je voda čuvena po svojoj hladnoći.

¹³⁴ Dobarštica — Dabašnica, kod Srkulja (str. 36) Dobarštica, Dabašnica, u donjem toku Srebrenica, izvire na planini Čemernici. Selo Dabašnica, na ovoj rječici, leži istočno od Srba.

¹³⁵ Kupiruha, Kopiruha, kod Srkulja (str. 36, nap. 1) Kupiruha, odnosno Kapi Rucha i Kuppi Ruha — kraj i selo Kupirovo, sjeverozapadno od Male Popine.

¹³⁶ Stražbenica, naziv koji se često susreće u blizini ove granične linije (up. i nap. 33). Ovdje je riječ

o Stražbenici sjeverno od sela Dabašnice, a ne o Stražbenici sjeverno od sela Donja Suvaja.

¹³⁷ Riječ je o Klancu na putu južno od Kupirova a istočno od Velike Popine, koji se danas naziva i Srbski klanac.

¹³⁸ Popištak, Popuštak ili sl., kod Srkulja (str. 36, nap. 2) Popištak, odnosno Popištjak. Ovakav naziv za neko brdo ili planinu na ovom području ne postoji. Riječ je, svakako o planini Poštak, koji se proteže jugoistočno od Male a sjeveroistočno od Velike Popine.

¹³⁹ Taj vrh, koji leži između Srbskog klanca i planine Poštak, danas se naziva Miškovića vrh.

¹⁴⁰ Korita, naziv koji je i danas u upotrebi za ovo područje pod bjelogoricom, koje je izbrazdano mnoštvom jaruga i vododerina.

¹⁴¹ Mala Popina, nalazi se južno od Velike Popine, na putu za Knin.

stavljena je humka na jednom visokom brdu planine Popuštak, tačno naprema Maloj Popini,

— zatim pravo naprijed postavljena je humka na desnoj strani kamenitog vrha koji se zove Ravni Popuštak,¹⁴² tako da gleda na sve četiri strane.

Nahija Srb, kako su to zaključili i odredili iskusni i odabrani stanovnici graničnog područja, završava se u ovom predjelu.

GRANICA PREMA HRVATSKOJ

Odatle se krenulo u Hrvatsku, ka tromedi. Kada se idući niz brdo dođe u Vilin klanac,¹⁴³ postavljena je humka na kamenjaru, s lijeve strane puta, na rubu planine,

— zatim je postavljena velika kamena humka na samom vrhu brda poznatog pod nazivom Crni vrh, drugim nazivom Runava glavica,¹⁴⁴ a drveće oko nje je sasječeno,

— zatim niz brdo pa humka na mjestu pod nazivom Žuino polje,¹⁴⁵

— zatim idući uz brdo, humka na mjestu zvanom Rušnjak,¹⁴⁶

— zatim se iziđe na vrh brda Kita,¹⁴⁷ pa humka pokraj njive,

— zatim humka pokraj jednog hrasta, na mjestu poznatom pod nazivom Metiljevi dolac,¹⁴⁸

— zatim humka na mjestu zvanom Bilo brdo,¹⁴⁹

— zatim humka na mjestu poznatom pod nazivom Otonsko brdo, drugim nazivom Otonsko bilo,¹⁵⁰

¹⁴² Neutvrđeno.

¹⁴³ Vilin klanac, sjeverozapadno od sela Plavna, jugoistočno od Male Popine.

¹⁴⁴ Kod Srkulja (str. 36) ... Crni Virh, e coll' altro nome Runade Glaniza ... i nap. 3: Runja Glavicza i Runjava Glavica. Riječ je o Crnom vrhu ispod planine Poštak i istočno od sela Otrić, a ne o Crnom vrhu iznad Vilin klanca, koji ostaje prilično sjeverno od granične linije.

¹⁴⁵ Žujini polje, južno od Vilin klanca a zapadno od Plavna.

¹⁴⁶ Rušnjak, Rošnjak ili sl. kod Srkulja (str. 36, nap. 7) Rušnjak, odnosno Rušnjak. Nepoznato.

¹⁴⁷ Kita, brdo koje se nalazi istočno od sela Pribudić a sjeverno od Otona. Danas se ono naziva Čupkovića Kita. Leži s desne strane

vijadukta na željezničkoj pruzi Knin—Gračac.

¹⁴⁸ Metiljevi dolac, kod Srkulja (str. 36, nap. 8) Metlevi Dolaz, odnosno Metaljavi Dolac i Metuljavi dolac, nalazi se istočno od Bende-
ra, kod današnjeg zaseoka Pašići.

¹⁴⁹ Bilo brdo, i danas pod istim nazivom. Kod Srkulja (str. 36) Billa Berdo. Na njemu također postoji tzv. gradina. Bilo brdo leži južno od Čupkovića Kite.

¹⁵⁰ Brdo iznad Otona — sela sjeverozapadno od Knina. Danas je preovladao naziv Crkveno brdo, po crkvi sv. Ilije koja se nalazi na njegovom vrhu. I danas postoje prilično dobro očuvani ostaci pogranične gromile. Narod iz okoline naziva ih Gradina.

— zatim humka na otonskoj zemlji, usred njive s lijeve strane puta,

— odatle se preko rječice Kusac,¹⁵¹ uz brdo, iziđe na sami vrh poznat pod nazivom Medvidija glavica,¹⁵² na vrhu brda pod nazivom Debelo brdo.¹⁵³ Pošto je spomenuto mjesto završetak starih zemalja tvrđave Zvonigrad,¹⁵⁴ koja je posjed austrijskog cara, a također završetak i zemalja tvrđave Knin, koja je posjed Mletačke Republike, gdje se njihove granice završavaju i dodiruju, i zato što je navedeno mjesto pogodno da bude razmeđe pokrajina triju strana, nakon što je, po šerijatu, zapisano mišljenje-pristanak i saglasnost dvojice opunomoćenika Visoke Porte, opunomoćenika austrijskog cara, opunomoćenika Mletačke Republike, kao i svih prvaka, starih, iskusnih i odabranih ljudi¹⁵⁵ — četvorica opunomoćenika predali su jedan drugome sened, izgrađena je jedna velika humka, bolja, ljepša i viša od ostalih humki, i postavljeni su posebni, izdvojeni pogranični znaci za sve tri strane.

Na izloženi način utvrđeno je i zapisano da od mjesta gdje se rijeka Bosut ulijeva u rijeku Savu do navedenog mjesta koje se nalazi u Hrvatskoj, lijeva strana granice i zemlje koje su u bosanskom graničnom području odvojene i razgraničene humkama, rijekama i brdima, pripadaju u potpunosti Visokoj Porti, a one s desne strane austrijskom caru.

Ali pošto se povlačenje triju granica i spor oko Novoga otegao godinu dana,¹⁵⁶ padišahov opunomoćenik za pitanje Novoga — njegova ekselencija poštovani Ibrahim paša koji je poslanik Visoke Porte u Beču¹⁵⁷ — saopštio je i podvukao da je u pregovorima i dogovorima sa opunomoćenicima njegovog veličanstva cara Austrije odlučeno da se posredstvom i akcijom dvojice opunomoćenika što prije evakušu i predaju područja Starog i Novog Novog¹⁵⁸

¹⁵¹ Kusac, lijeva pritočica Zrmanje. Ističe iz malog planinskog jezera koje se zove Kusačko jezero.

¹⁵² Medvidija glavica, danas Medvedak, vrh Debelog brda koje leži sjeverozapadno od Knina.

¹⁵³ Debelo brdo, sjeverozapadno od Knina.

¹⁵⁴ Zvonigrad — Zvonigrad. Ostaci starog grada Zvonigrada nalaze se zapadno od Pribudića, iznad Zrmanje i puta koji iz Knina vodi prema sjeveru.

¹⁵⁵ Vid. napomenu br. 4 uz uvodni dio.

¹⁵⁶ Vid. napomenu br. 3 uz uvodni dio.

¹⁵⁷ To je Elči hadži Ibrahim paša, kapidžibaša Visoke Porte, sul-

tanov opunomoćenik za granice poslije Karlovačkog mira i poslanik na bečkom dvoru. Kasnije je postavljen na položaj namjesnika rumelijskog ejaleta. Godine 1115. po muslimanskoj eri (17. V 1703 — 5. V 1704) smijenjen je sa ovog položaja i imenovan za namjesnika bosanskog pašaluka, poslije smijenjenog Dogramadži Mehmed-paše. Muvekit je zabilježio (str. 122) da je u njegovu vrijeme bilo mnogo četovanja i hajdučije »po područjima austrijske Kroacije«. Umro je u Beogradu (up. Alija Bejtić, *Elči hadži Ibrahim-pašin vakuf u Travniku*. Prilog kulturnoj povijesti Travnika. Poseban otisak iz »El-Hidaje«, god. V, Sarajevo, 1942).

¹⁵⁸ Vid. nap. br. 12.

i ostale tvrđave i palanke koje su zadržane, a koje će biti predane Visokoj Porti,¹⁵⁹ i da se krene u Temišvar i Erdelj.¹⁶⁰

Naredbom valije pokrajine, mi smo određeni da to započnemo, pa su između dviju strana međusobno razmijenjena potrebna dokumenta koja se odnose na tvrđave i palanke koje su već evakuisane i predane.

Pošto je donesena odluka da se sa znanjem i odobrenjem njegove ekscelencije gospodina poslanika-paše i sa znanjem bosanskog muhafiza njegove ekscelencije poštovanog i sretnog vezira Halil-paše¹⁶¹ kada se, akobogda, riješi i spor oko Novoga Novog, u naše hududname zavedu uslovi i stvar naših granica dovrši i napiše, izdat je ovaj huruf koji smo mi jedni drugima potpisali i potvrdili pečatom, koji pokazuje da su, izuzimajući spor oko Novoga, na izloženi način povučene granice bosanskog pograničnog područja koje je pod upravom Visoke Porte, i pokrajina Slavonije i Hrvatske, koje su pod upravom austrijskog cara.

Napisano osmog dana mjeseca safera godine 1112. po Hidžri.¹⁶²

¹⁵⁹ U rukopisu NB (str. 24) nalaze se, između ostaloga, i ove bilješke:

— evakuacija kostajničke kule, tj. kule Soko, 8. II 1112 (26. VII 1700),

— evakuacija tvrđave Dubica, 9. II 1112 (27. VII 1700),

— evakuacija palanke Jasenovac, 9. II 1112 (27. VII 1700),

— evakuacija tvrđave Doboj, 16. II. 1112 (3. VIII 1700),

— razaranje i predaja Broda, 3. III 1112 (20. VIII 1700),

— odlazak kapidžibaše Ibrahim ef. u Temišvar iz brodnog polja, 8. III 1112 (25. VIII 1700).

U rukopisu Š (str. 20) ove zabilješke glase:

— 8. II 1112 (26. VII 1700) postavljeni su neferi u kulu Soko, koja je došla pod sultanovu vlast i koju su, jer je ostala u granicama Visokog carstva, evakuisali Austrijanci,

— 9. II 1112 (27. VII 1700) postavljeni su neferi u tvrđavu Dubica, koju su Austrijanci vratili i predali Visokom carstvu,

— 10. II 1112 (28. VII 1700) postavljeni su neferi u palanku Jasenovac, koju su Austrijanci vratili i predali Visokom carstvu,

— 16. II 1112 (3. VIII 1700) Visoko carstvo je prihvatilo tvrđavu Doboj, koju su evakuisali Austrijanci i u nju su postavljeni neferi,

— 3. III 1112 (20. VIII 1700) porušen je Brod i povraćen Visokom carstvu,

— 28. III 1115 (12. VIII 1703) povraćena je i predana Visokom carstvu tvrđava Novi, koju su evakuisali Austrijanci.

¹⁶⁰ Ovaj sektor granice između Osmanske carevine i Austrije okončan je 4. februara 1701. godine (up. Abou-el-Haj, *Formal Closure of the Ottoman Frontier in Europe, 1699—1703*, Journal of the American Oriental Society, 89, 3 (1969), p. 470, not 16).

¹⁶¹ To je bosanski namjesnik defterdar Kōse Halil paša. Zajedno sa bašbaki kulom Osman-agoñ bio je 1111. godine po muslimanskoj eri zadužen za povlaćenje granične linije. Po Muvekitovom svjedočenju za vrijeme njegovog upravljanja Bosnom vladao je red i mir. Bio je umjeren i razborit u postupku sa podanicima, naročito kada je bilo u pitanju ubiranje glavarine. Godine 1115. ubijen je u tvrđavi Jaš (up. Muvekit, *Tarih-i diyar-i Bosna*, p. p. 120, 121).

¹⁶² Odgovara 26. VII 1700. g.

**

Ovo je kaima, potpisana i pečatom providena, koju su napisali i objelodanili čehaja njegove ekselencije Elči Ibrahim-paše¹⁵⁷ Husein beg, i muderis Ragib efendija, koje je on, kao što je gore izloženo, odredio da ispituju neriješene i sporne zemlje Starog i Novog Novog i ostalih, naknadno iskrsljih spornih mjesta. Ona se dolje navodi doslovno da bi se znale granice pomenutih zemalja, kada, akobogda, bude doneseno konačno rješenje.

Kada je Visoka Porta uputila uzvišeni ferman presvijetlom Ibrahim-paši, koji je počašćen službom poslanika Visoke Porte kod austrijskog cara, i kada mu je naređeno da sa carevim opunomoćenicima vodi razgovore i donese konačnu odluku o problemu Novog Novog koji je sporan, on je razgovarao sa carevim opunomoćenicima, i pošto je smatrano umjesnim da se prethodno pribavi uvid o spornom mjestu, određen je sa njegove strane ovaj siromah¹⁶³ i čestiti Ragib efendija,¹⁶⁴ a sa strane austrijskog cara kavaljer Horštan,¹⁶⁵ i to radi pribavljanja podataka samo o tom spornom mjestu. Bosanskom valiji je naređeno da odredi jednog čovjeka sa agama pograničnog područja koji raspolažu svim obavještenjima o Novom, te da se uz znanje sviju pribave podaci o Novom Novom koji je sporan, izvrši uviđaj na licu mjesta i napiše.

Kada smo došli na sporno mjesto, zajedno sa alajbegom Bosne Hasan-agom i vrsnim poznavacima problema Novoga: novskim dizdarom Arslan-agom, Novljaninom Muhamed-agom, odabašom Mahmudom Karamemićem (Karamemizade), Topal Osman-agom, Novljaninom Hurrem-agom, kalauzom Kara Mustafom i odabašom Murad-agom, koje je odredio bosanski valija i sa mnoštvom ostalog stanovništva pograničnog područja, došao je također i cesarov predstavnik Horštan, sa starim i iskusnim kršćanima, koji potpuno poznaju situaciju: Grujicom Zarkovićem,¹⁶⁶ Radojicom Šarovićem,¹⁶⁷ Radanom Lukačem¹⁶⁸ i sa ostalima, pa je održano vijećanje. U prisustvu svih postavljeno je pitanje: ima li ovdje gdje je ova novoizgrađena tvrđava i varoš zemlje Staroga Novoga i šta je predstavljalo mjesto gdje se nalazi ova tvrđava i varoš? Sve prisutne age pograničnog područja odgovoriše: I na ovoj strani ima zemlje

¹⁶³ Riječ je o Husein-begu, čehaji Elči Ibrahim-paše.

¹⁶⁴ O muderisu Ragib-efendiji nisam mogao da nađem ni osnovne podatke.

¹⁶⁵ Na svim mjestima u sva četiri rukopisa hududname jednako napisano: Horštan. To je, bez sumnje, nadinženjer Ivan Fridrih Holštajn, koji je bio i u ranijem sastavu austrijske komisije i, očigledno, dobar poznavalac prilika, jer mu je Bečki dvor i kasnije povjeravao

razne, odgovorne dužnosti u ovim krajevima (up. R. Lopašić, op. cit., t. III, p. p. 144, 164, 182, 203, 208).

¹⁶⁶ U rukopisima NB i Š ovo se ime može čitati Krujica Zaković ili Zeković, u istanbulskim rukopisima: Krujica Zarković i Krujica Zarković.

¹⁶⁷ U rukopisu NB: Šarbović, u rukopisu Š: Šarojević.

¹⁶⁸ U svim rukopisima najbolje čitanje: Radan Lukač.

Staroga Novoga i njene su granice poznate. Ova tvrđava i varoš i podignuto mjesto to su bile pojate, bašte i štale stanovnika Novoga.

Da bi se odredile granice zemlje Staroga Novoga, koji je na ovoj strani, uz saglasnost poimenice navedenih, u ovoj stvari upućenih ljudi obiju strana, krenulo se, s gornje strane rijeke Une potokom Grabovac, drugim nazivom Kukavica,¹⁶⁹ prema strmom brdu, ka osušanim trešnjama, odatle brdom do humke Klepala,¹² odatle iznad kuće Zahirovića (Zahiriye-oğlu) četvrtoj humci, Radovića dolinom¹⁷⁰ ka Klajinoj kući iznad vode Ogračnice,¹⁷¹ zatim od potoka Ljubne¹⁷² preko planine putom ka rječici Žirovnici,¹⁷³ zatim nad kuću Kovačevića¹⁷⁴ s onu stranu Gage,¹⁷⁵ (zatim) klancem Krivošije¹⁷⁶ nad kuću Jajića,¹⁷⁷ zatim brdu Pavkovic¹⁷⁸ i potoku Tisovica¹⁷⁹ ispod kuće Stanića,¹⁸⁰ s onu stranu potoka Grabovica,¹⁸¹ (zatim) granicom Novoga i Zrina, pokraj vinograda Ha-

¹⁶⁹ Potok Kukavica ulijeva se u Unu između sela Ivanjska i Dobretin, kao njena lijeva pritoka. Grebenom iznad ovog potoka ide današnja međurepublička granica, koja izlazi na Klepalo. Vid. i nap. 13.

¹⁷⁰ Riječ je o dolini sjeverno od brda Gaj, uz gornji tok potoka Gračanica. Ovdje danas ne živi nijedna porodica Radovića ili Radojića. Danas u ovoj dolini žive porodice Podunavac, kao zaselak Dobretina. Vid. i nap. 19.

¹⁷¹ Ogračnice, u rukopisima NB i Š: Ograđeniče — Ogračnica, odnosno Ograđenica. To je potok Gračanica, desna pritoka rječice Javnice.

¹⁷² Ljubna, desna pritoka rijeke Žirovac.

¹⁷³ Žirofniče, u rukopisima NB i Š: Žirovniče — Žirovnica, stari naziv za rijeku Žirovac koja se ulijeva u Unu, južno od Dvora na Uni.

¹⁷⁴ Kovačoglu — Kovačević, danas se tako zove jedan zaselak u predjelu Gage, tačno na ovom pravcu, oko 1 km sjeverno od seoske škole.

¹⁷⁵ Gaga — Gage, brdovito područje i selo s lijeve strane Žirovca, sjeverozapadno od Bosanskog Novog.

¹⁷⁶ Danas se ovaj klanac naziva Gačešin klanac, nalazi se na putu između sela Gage i Vrhpolje.

¹⁷⁷ Yayaoglu — Jajić, danas istom imeni zaselak u selu Vrhpolju, na desnoj strani potoka Dabrownica, lijeve pritoke Žirovca.

¹⁷⁸ Danas na ovom području ne postoji brdo pod ovim nazivom. Očigledno se radi o brdu Metla, vododjelnici koja se nalazi iznad sela Struga, na staroj granici između Novog i Zrina. I danas zemlje s istočne strane ove vododjelnice pripadaju stanovnicima sela iz unske doline, a zemlje na zapadnoj strani pripadaju stanovnicima Zrina i okoline.

¹⁷⁹ Ovaj se potok odavno ne naziva Tisovac. Riječ je o potoku Mutnici, koji je, po tradiciji koja i danas živi, bio zamućen krvlju ratnika iz jednog sukoba sa Turcima. Danas više ne postoji ni selo Tisovac, koje nalazimo kod Smičiklase u jednom dokumentu napisanom u Stolnom Biogradu, 22. septembra 1328. godine kojim: »Ivan Babonić zalaže za dug osim Zrin grada više drugih svojih posjeda.«

¹⁸⁰ Istanoglu — Stanić. Porodica Stanić postoji i danas u selu Mijedrazi, istočno od sela Vrhpolja.

¹⁸¹ Grabovica, potok, ulijeva se u rijeku Javornicu.

dimovića,¹⁸² na mjestu stare crkve,¹⁸³ (zatim) između Mlađanove¹⁸⁴ i Cvitanove kuće¹⁸⁵ rječici Divuši,¹⁸⁶ pa rječicom Divućom do rijeke Une. Granice Staroga Novog na ovoj strani ubilježene su kako je napisano.

Pošto je presvijetli Ibrahim efendija, kapidžibaša Visoke Porte i njen opunomoćenik za granice izvijestio bosanskog valiju ovako: »Iako nema sumnje da riječna ostrva s gornje strane zemlje Novoga, na osnovu carskog ugovora, pripadaju Visokoj Porti, ali pošto Stari Novi nije evakuisan ostala su i ova ostrva«, on (bosanski valija) je izdao naređenje da oni i ova ostrva vide i popišu, pa su i ona, sa znanjem našeg kolege Horštana,¹⁸⁵ razgledana i popisana:

— najprije Ravnička ada koja se zove i Ada Donje varoši,¹⁸⁷

— zatim Ošpurganova ada sa kulom,¹⁸⁸

— zatim naprema vrtilima, druga Ravnička ada,¹⁸⁹

— zatim ada Struge,¹⁹⁰

¹⁸² Hadimoglu bagi — vinograd Hadimovića. Iako na ovom području danas nema vinograda postoje brojni nazivi u kombinaciji sa ovim imenom: vinogradi, vinogradine i sl. Možda se radi o današnjim oranicama Vinogradi na Mokrim poljima iznad sela Struge, sjeverno od Dvora na Uni.

¹⁸³ Eski kilisa yeri — mjesto stare crkve, najvjerovatnije današnji lokalitet Crkvenuša, u ataru sela Golubovac, na kojoj je, po pričanju mještana, nekada postojala crkva sa grobljem, o čemu svjedoče još uvijek postojeći ostaci.

¹⁸⁴ Danas na ovom području, upravo u selima Golubovac, Divuša i Orahovica ima više porodica Mladenović. Po njihovom porodičnom predanju oni su u ova sela sišli iz Orahovice, koja se nalazi u području kojim prolazi granična linija, u narodu poznata pod nazivom »stara međa«.

¹⁸⁵ U selima Golubovac i Divuša žive porodice Cvetanović, koje, po porodičnoj predaji, potječu iz sela Orahovica, gdje ih i danas ima.

¹⁸⁶ Divuša, lijeva pritoka Une i istoimeno selo u Banijskom Pounju, 15 km sjeverno od Bosanskog Novog.

¹⁸⁷ Ravniče adasi — Ravnička ada. Selo Ravniče nalazi se na de-

snoj strani Une, 9 km sjeverno od Bos. Novog. Ada je obradivo zemljište, koje pripada stanovnicima sela Ravniče i Zamlača. Danas je suhim rukavcem Une podijeljena na dva nejednaka dijela.

¹⁸⁸ Ošpurgan adasi — Ošpurganova ada. To je, u stvari, zapadni dio Ravničke ade. Mještani ga nazivaju Vatrenjaci. Staro ime je dobila po tzv. Ašpengarevoj kuli, koju je podigao Herbert Aueršperg (1528—1575). Aueršpergova kula se spominje u dokumentu LXXXII, pisanom u Maloj Milaki, u julu 1699. godine, kojim »banovac Stjepan Jellačić predlaže, kako da se uredi banska krajina nakon mira karlovačkoga« (up. R. Lopašić, op. cit., III, p. p. 155, 156).

¹⁸⁹ Kao samostalna ada danas ne postoji. Međutim, i sada se jasno vidi nekadašnji rukavac Une i ostaci utvrde koju mještani nazivaju Grad Marije Terezije. Ovaj kompleks, koji je obradivo zemljište, pripada stanovnicima sela Struga i Zamlača. Oni ga nazivaju još i Mala otoka.

¹⁹⁰ Struge adasi — Struška ada, danas tzv. Suha otoka, leži između sela Struga i Zamlača. I ovdje je dobro uočljiv nekadašnji rukavac Une koji su zasuli stanovnici sela Struga. Danas se naziva još i Velika otoka.

- zatim ada Reisa i Šaplića,¹⁹¹
- zatim druga ada Šaplića,¹⁹¹
- zatim ada Ahmeda Ljutića,¹⁹²
- zatim Gluhina ada,¹⁹³ koja se nalazi na mjestu gdje se sastaju rijeke Una i Sana,
- zatim Radivojeva ada,¹⁹⁴
- zatim Ada Gornje varoši,¹⁹⁵
- zatim ada Lješnica sa zidinama kule,¹⁹⁶
- zatim ada Čakića (Čekića),¹⁹⁷
- zatim, uzvodno. ada Šestića.¹⁹⁸

Osim toga, od strane Visoke Porte saopšteno je presvijetlom Ibrahim-paši, koji je određen za poslanika u Austriji da je, suprotno carskoj ahitnami, naprema Jasenovcu podignut nanovo jedan čardak i izgrađena jedna palanka; da su u okolini bihačkog pograničnog područja postavljeni čuvari u pet tvrđava koje su od starina napuštene i razrušene, i kada je o tome razgovarao sa česar- revim opunomoćenicima, oni su zahtijevali da se ode, izvrši uviđaj na licu mjesta i sazna pravo stanje stvari. Od strane presvijetlog Ibrahim-paše određen je ovaj njegov sluga¹⁹³ sa Ragib efendijom,¹⁶⁴ od strane njegovog veličanstva česara Horštan,¹⁶⁵ a od strane njegove eksekucije bosanskog valije, pošto je o tome obaviješten, određen je i za ovu stvar alajbeg Bosne Hasan aga. Kada smo sva četvorica sa pratnjom stigli, izvršili uviđaj na licu mjesta i popis, konstatovano je činjenično stanje kako slijedi:

— na mjestu gdje se Una ulijeva u Savu, naprema starom Jasenovcu, jedan novopodignut čardak, čiji je donji dio od dizme,

¹⁹¹ Dvije Šaplića ade danas se zovu zajedničkim imenom Pivnjaci. To je obradivo, plodno zemljište koje pripada stanovnicima današnjeg Dvora na Uni i Zamlače.

¹⁹² To je ada na Korlatu, ispod Novoga. I ona je danas suha otoka. Na njoj se nalazi jedna od novskih plaža.

¹⁹³ Gluho adasi — Gluhina ada. To je nekadašnja Druga ada, koja se nalazila na ušću Sane u Unu. Ova ada danas ne postoji. Tokom ljeta 1970. godine ona je razrivena, raskopana bagremima zbog veoma kvalitetnog šljunka.

¹⁹⁴ To je današnja Kapetanovića ada, koja se nalazi naprema Kapetanovića brodu — lokalitetu koji i danas postoji u Bos. Novom. To je završetak ade u Uni, koja je sastavljena od nekoliko nekada samostalnih ada. I danas su dobro vid-

ljivi zasuti rukavci Une, koji su nekada presijecali ovu adu. Ona je danas dugačka više od jednog kilometra.

¹⁹⁵ Ada Gornje varoši — ada koja se nalazi između Kapetanovića i Lišničke ade.

¹⁹⁶ Lišnička ada, nastavlja se nizvodno na adu Gornje varoši, a uzvodno na Čekića adu. Sve ove ade danas se nazivaju jednim imenom Vidorijska ada, jer se nalaze nasuprot dijela Bosanskog Novog koji se naziva Vidorijska, i potoka Vidorijska koji se tu ulijeva u Unu kao njena desna pritoka.

¹⁹⁷ Ada kod sela Javornik, južno od Bos. Novog, ispod ušća potoka Javornik. Danas se naziva Balatuša.

¹⁹⁸ Danas je to suha otoka kod sela Stanić polja, mještani je nazivaju Suhanac.

a ispod njega, sa dvije strane, dva šahi topa na točkovima, a s gornje strane, na mjestu gdje otprilike može da dobaci topovska kugla, na obali rijeke Une, jedna palanka od dizme i šarampoa, sa četiri tabije na četiri ugla, izgleda da je to bio unutrašnji bastion i da je porušen, u kojoj se nalaze stupovi za temelje od kojih je devet velikih, i 30—40 debelih dasaka, a napravljena je nova kuhinja i, također, i jedna oda, i postavljeni su čuvari; pred kapijom na obali rijeke jedan čardak i u njemu jedan šahi top na točkovima, i mala varol šahi kugla, a ispod nje jedan šahi top i tri mala topa, takozvane prangije;

— u bihaćkom pograničnom području, naprema tvrđavi Vrnograč, postavljeni su u razrušenoj tvrđavi Pernik,¹⁹⁹ koja se nalazi na mjestu udaljenom otprilike četiri sata hoda, čuvari i jedan haber top, napravljena je nova kapija unutrašnje tvrđave i nad njom mjesto za čuvara od novih dasaka;

— naprema tvrđavi Kladaši, na mjestu (udaljenom) otprilike dva ipo sata hoda, u ruševinama tvrđave Petrovac,²⁰⁰ napravljen je novi čardak, s jedne strane podignuta oграда i postavljen haber top i čuvari;

— zatim na mjestu (udaljenom) dva sata od tvrđave Kladaše, na ruševinama tvrđave Krstinje,²⁰¹ napravljena je nova oda od čatme i postavljeni također čuvari;

— naprema tvrđavama Mutnici²⁰² i Pećima,⁶⁶ na mjestu udaljenom otprilike po četiri, po pet sati, napravljen je na sve četiri strane ruševine tvrđave Kolkoč²⁰³ dizme čaranpov, a u unutrašnjoj tvrđavi nova viseća kapija, dvije čatma tabije, ispod kapije jedan novi čardak, postavljen je jedan haber top i čuvari;

— blizu Bihaća, na mjestu udaljenom od Tržca⁷³ dva, a od Ostrošca⁸² četiri sata hoda, napravljena je nova kapija na tvrđavi Kremen,²⁰⁴ jedna nova oda od čatme, a postavljeni su i čuvari.

Ovo stanje je konstatovano na licu mjesta.

••

Čehaja Elči Ibrahim-paše,¹⁵⁷ Husein beg¹⁶³ i muderis Ragib Ali efendija,¹⁶⁴ koji je s njim zajedno zadužen za ovaj predmet, svojom kaimom pečatom providenom, saopštili su sljedeće: »U sri-

¹⁹⁹ Pernik, sjeverozapadno od Vrnograča a južno od Vrgin Mosta.

²⁰⁰ Petrovac, istočno od Vojnića a sjeverno od Velike Kladaše.

²⁰¹ Krstinja, sjeverozapadno od Velike Kladaše.

²⁰² Mutnik, selo zapadno od Cazina i rječica Mutnica, koja se ulijeva u Koranu, jugozapadno od Tržca.

²⁰³ Kolkoč, to je Klokoč, na lijevoj strani rijeke Gline, sjeverozapadno od Velike Kladaše.

²⁰⁴ Ostaci ove tvrđave, Kremen Gradina, ubilježena je u topografskoj sekciji Karlovac (izdanje Vojnogeoografskog instituta, dopunjena 1954, 1:100.000) na desnoj obali Korame, istočno od Slunja.

jedu, 11. safera 1112. godine,²⁰⁵ izvijestili smo sadašnjeg bosanskog valiju, njegovu ekselenciju sretnog i poštovanog vezira Halil-pašu¹⁶¹ i krenuli smo u Beč. Akobogda, kada tamo dođemo, izložit ćemo na opisani način kompletnu situaciju njegovoj ekselenciji Elči-paši, a on će razgovarati sa predstavnicima njegovog veličanstva cesara i kako god bude doneseno rješenje on će to saopštiti.«

Kada je prepis kaime koju su oni poslali doslovno podnesen Visokoj Porti, stigla je carska naredba: »Dok spomenuti problem ne bude dogovoren na licu mjesta, dok ne bude uobličen (sročen), i dok tebi ne stigne obavještenje, treba da si nepokolebiv i odlučan u tome da tvrđava Novi sa svojom zemljom dođe pod upravu moje visoke vlasti, da narediš da čuvari novoizgrađenih tvrđava, i mjesta također, budu odstranjeni, a njihovi objekti uklonjeni, da časni sadržaj carske ahitname bude sproveden i izvršen, i da narediš da se ovaj moj uzvišeni ferman protokoliše u sidžilu sarajevskog suda tako da ne nastane mogućnost da odlaganjem i otezanjem bude zaboravljen«, pa su, početkom rebia drugog 1112. godine,²⁰⁶ u smislu njenog sadržaja koji treba slijediti, od strane sadašnjeg bosanskog valije njegove ekselencije sretnog i poštovanog vezira Halil-paše,¹⁶¹ i u tu svrhu određenih ljudi, sa krajnjom pažnjom i brigom odmah napisani dokumenti Elči Ibrahim-paši,¹⁵⁷ vice banu i karlovačkom generalu. Ali, pošto još nije doneseno konačno rješenje, (to je na osnovu prispjelog uzvišenog carskog naređenja zapisano i objašnjeno na ovom mjestu.

Napisano navedenog datuma.

Sve što je u ovoj ispravi, odgovara stvarnom stanju u potpunosti, a ja sam ponizni rob Uzvišenoga Boga, Abdulah, zamjenik kadije, (zadužen) za granice pokrajine Bosne od strane onoga kome pripada zapovijed. Neka mu bude oprošteno!

(Pečat) Abdulah

Rob Halil, sadašnji
muhafiz Bosne

(Pečat) Halil

²⁰⁵ Odgovara 29. VII 1700. godine.

²⁰⁶ Odgovara 15. IX 1700. godine.

THE *HUDŪDNĀME* CONCERNING THE BORDERS OF THE BOSNIAN
VILAYET WITH AUSTRIA AFTER THE PEACE OF KARLOVCI

— Summary —

The question of the borders of the Bosnian Pashalik, drawn on the basis of the decisions of the peace treaty concluded in Sremski Karlovci in 1699, has not been treated so far in Yugoslav historiography, although it represents an important question in the history of Yugoslav peoples, and especially in the history of the peoples of Bosnia and Herzegovina. Under the provisions of this treaty, signed by the members of the Holy Alliance on the one hand, and the Ottoman Empire on the other, the Bosnian Pashalik obtained its first permanent and fixed borders on the north, west, and southwest.

A critical edition of the text of the treaty regarding the borders of the Bosnian Pashalik with Austria (hereafter referred to as the *hudūd-nāme*) has been prepared on the basis of four manuscripts of the *hudūd-nāme* in Turkish. Two copies of the *hudūd-nāme* are kept at the Archives Museum of Topkapi in Istanbul. The text of what is thought to be the better manuscript is published here; the other copy is designated by the abbreviation TMA. Both are found in the same codex the call number of which, in translation, reads: Defter No. 7014 -- 14 dhu'l-qa'da, 1112 (23 April 1701). Later the call number has been changed and now reads: 7015. The third copy of the *hudūd-nāme*, the one abbreviated as NB, is kept at the National Library in Sarajevo; but, since it has not been processed yet, it does not have a call number of its own. The fourth copy, designated by the abbreviation Š, is in the possession of the family of the late Dr. H. Šabanović.

A literal translation of this document makes it possible for us to trace distinctly the border of the Bosnian Pashalik along its complete length. According to the *hudūd-nāme*, the border ran as follows: from the conflux of the Bosut and the Sava up to the mouth of the Una, the border was the Sava River; from there it was the Una River up to the mouth of the creek Divuša, where the border crosses over to the left bank of the Una and goes between Bužim and Gvozdanski, reaching the Glinica River which marks the border until it flows into the Glina, from whence the border is formed by the Glina River up to the place where the creek Rabinja empties into it. The border between the two countries is further constituted by the creek Rabinja all the way up to its source in the region of Gornja Glina. The borderline from there comes out on the creek Grabovac, continues along the creek Krnjeduša, emerging at the creek Gnojnica, goes on to the Korana, crosses to the left bank of the Korana, climbs the hill above Furjan, leaving the ruins of the town of Furjan on Turkish territory. From here, the border

further passes by the source of the Furjašnica, continues along the foothills of the Mašvina Mountain, goes up to the top of the Bliznica Mountain, goes down into the Rakovac Field, and, in a more or less straight line, crosses the Korana again near the Mlinski prelaz (pass) in the vicinity of the village of Čatrnja, then reaches Pogledalci Hill, from where, continuously following the mountain ridges, it comes to the summit of Plješivica, proceeds to Kuk Peak and then across the Mazinska Mountain, Čemernica and Stražbenica near Srb it passes through the Srb Gorge, reaches the Poštak Mountain, descends into the Vilin Gorge, passes over the Žujino Field, comes up to Bilo Hill, then to Otonsko Crest and ends at the junction of three borders — on Debelo Hill, northwest of Knin.

A relatively small number of unidentified toponyms mentioned in the *hudūd-nāme* represent, in essence, less significant, secondary localities which cannot be found even in the best regional geographic maps of the area through which the borderline passes, nor are they in use among the local people.